

A. Gr. b. 40
1076.

Pa. gr. 6. 1076
822 g.

Lxxv Dorph
(Plato)

Ex Homero similia sacris dicta laudavit Sacerda ad Vionem ^{Monesi},
ex Theocrito F. Fawkes in vione Theocr. anglica c. not. rit. et
exeger. ex Otriano interprete eiq germanici Wittenberg. & Denis.
cf. Pompartius in parallelis profano - sacris

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

LUXDORPHIANA

E

PLATONE.

CUM

ANNOTATIONIBUS.

EDIDIT

OLAUS WORMIUS,

MAG. ET RECT. SCHOL. HOTHERSNES.

EDITIO NOVA.

HAVNIAE, MDCCCI.

APUD J. H. SCHUBOTHE.

Quell

VIRO.

ILLUSTRISSIMO. GENEROSISSIMO.

OWENO. HÖEGH. GULDBERGIO.

REGI. A. CONSILIIS. INTIMIS.

EQUITI. AURATO.

DIOECESEOS. ARHUSIENSIS. PRAEFECTO.

SOLIDIORIS. DOCTRINAE.

BONARUM. ARTIUM.

ELEGANTIORUM. LITTERARUM.

IN. DANIA.

AMICO. ARBITRO. STATORI.

PATRONO. SUO. ET. FAUTORI.

EGREGIO. OPTIMO. SUMMO.

LUXDORPHIANA. HAEC.

D. D. D.

EDITOR.

L. B.

Annus est, et quod excurrit, ex quo apud nos fatis concederet *Illustr. Luxdorphius*, quo Viro nihil doctius, elegantius, ingeniosius, modestius, humanius Dania vidit. De cujus accurata doctrina, profunda omnis vetustatis memoria, crisi subtilissima, et amoenissimo ingenio, non est quod multa loquamur; haec enim loquuntur libri, quos edidit, non numero, sed pondere censendi; loquitur suppellex instructissima librorum, quibus vixit, insenuit et immortalus est; loquuntur omnes, quibus Virum, aditu facillimum nullique non obvium, adire et cognoscere contigit; quorum una et consentiens vox est: fuisse *Luxdorphium* immortale Danorum decus, doctae

vetustatis arbitrum, Musarum ocellum, criticorum sine imperio, et sine invidia, principem, artium et universae humanitatis judicem humanissimum, quem, quidquid in Dania esset, veteris litteraturae et elegantis doctrinae patronum habebat, amicum, cenforem. — Sed intelligo temperandum mihi esse ab egregii viri laudibus, in quas animus, officii magis pietate, quam virium fiducia, excurrere gestit; primum, ne Musarum in patria nostra amicos, quos, paucis jam annis, tot patronorum funera passos, *Hic*, cum discederet, in novam coniecit orbitatem, acerbissimi luctus admoneamus; deinde, ne *Luxdorphiani Nominis* encomiasten agere velle videamur, a qua laude nos ingenii mediocritas arcet atque revocat. Quare reverentius agemus, et totum hoc, quantumcunque est, bonorum civium cogitationibus integrum et illibatam reservabimus, ut hoc ipso tantum, quantum est, esse videatur. — Fuit hoc in *Luxdorphio* praeclarum et prope singulare, quod, cum in eo loco et fastigio esset constitutus,

ex quo litterarum studia, tanquam infra se posita et suis personis minora, cum fastidio et supercilio, despiciere multi solent; publicarum rerum gravitatem severitatemque elegantiorum litterarum suavitate jucunditateque sapienter misceret et temperaret, veterumque graecorum et romanorum libros et commentarios nunquam poneret de manibus, quoniam illos optimos prudentiae civilis magistros, rerumque five bello, five pace bene gerendarum autores recte judicabat; quo fiebat, ut nullus facile esset ex antiquis scriptoribus, quem non legisset diligenter. Erant autem ex tanto numero nonnulli, quos prae ceteris habebat in deliciis, quibusque legendis et relegendis nunquam, quod ipse dictitare solebat, fatiari potuit. Ad hos pertinebant ex graecis quidem *Plato* et *Lucianus*, ex latinis vero *Virgilius* et *Horatius*; in quo delectu elegantiam et subtilitatem viri *κρίτικωτάτου* non possumus non agnoscere. Inprimis autem in eo *Luxdorphii* prudentiam admiramur, quod Platonem sibi adoptaverit omnium horarum

VIII

rarum amicum, de cuius scriptoris excellenti praestantia et fere divina monuerunt ab omni tempore ii, quorum aliqua in hoc litterarum genere autoritas esset, et de eo non ita pridem criticus subtilis, quem *Rubnkenium* esse suspicor, verissime et honorificentissime pronuntiavit, cum scriberet:

" Tanta est Platonis bonorum copia tantaeque divitiae, ut
 " variis sufficiat materiam studiis, et unusquisque discendi cupidus habeat, quod ex eo tollere possit. Nam ex Platone orator ad persuadendum certam viam, ad delectandum elegantias rerum et verborum, ad commovendum vim atque impetum consequetur; et poeta imaginum florumque copiam, et omnino magnam suae artis suppellectilem depromet; et philosophus rerum abditarum scientiam, deque iis clare et eleganter differendi facultatem assumet; et antiquitatis studiosus insignem rerum, cum atticarum et graecarum, tum aliarum, memoriam excitabit; et grammaticus exquisitam linguae graecae scientiam colliget; et

" omnes

” omnes denique virtutis amantes, ad vitae rationes bene et
 ” prudenter instituendas, praesidia adjumentaue sibi in eo
 ” parata invenient praeclara et prorsus divina. ”

Quam vero *Luxdorphius* Noster Platonis fuerit studio-
 fus, quamque in eo legendo meditandoque assiduus; mon-
 strat exemplar Platonis illud, quod, quoad vixit, diurna noc-
 turnaque manu versavit, ipsa viri eruditissimi manu a capite
 ad calcem totum perscriptum, notulisque, collationibus, sum-
 mis, titulis, locis refertum. Habebat nimirum hoc moris,
 ut inter legendum calamum nunquam poneret de manu; ut,
 si quid scite, nove, insolenter dictum occurreret, mox an-
 notaret; ut locos scriptorum nobilissimos, huc illuc sparsos et
 non uno modo tractatos, ad sententiae unitatem et sua ca-
 pita revocaret; ut, si legenti succurrerent, succurrebant autem
 multa propter infinitam doctrinam et incredibilem memo-
 riam, quae a diversis scriptoribus in eandem rem dicta, et
 five sententiarum, five verborum similitudine et affinitate no-

tabilia essent, adscriberet, locisque citandis notaret; in quo praecipuum quoddam veteres intelligendi interpretandique praefidium et adjumentum positum esse, callide existimabat; eaque ratione *Luxdorphius*, qui legendo meditandoque nihil prius agere videbatur, quam ut *Sibi* sciperet, dum studio honestissimo, ingenio facetissimo et doctae cuidam voluptati obsequitur, quasi aliud agendo, ea praestabat, quae nisi maluisset sibi retinere, quam cum doctis hominibus communicare, magnam certe et praeclaram auctori peperissent laudem. Sed nullibi magis, quam in Platone, docta illa diligentia conspicitur, cujus paginae et margines ad unam omnes, annotationes, observationes, collationes, scholia praeferunt; et quam accurato studio Platonem legerit, vel ex eo potest judicari, quod ad varias voces crisin adhibuerit, graecas formulas haud paucas explicando illustraverit; quid? quod typothetarum errores ubique correxerit, indicem libri emendaverit, auxeritque. Praecipuam vero operam in eo posuit, ut Platonem

tonem cum Platone conferret, eaque ratione ad rerum intelligentiam viam muniret; quem in finem ea, quae super locis communibus et argumentis, v. c. *Poesi, Musica, Animo, Religione, Legibus, Amore, Bono, Malo, Liberis, Militibus &c.* apud Platonem variis sermonibus varie disputantur, ad initium singulorum dialogorum collegit, locis, qui de eodem argumento exponant, accurate laudatis citatisque. Cicero- nem praeterea, quem constat Platonem maximi semper fecisse, quippe quem in philosophando plerumque sequebatur, et ex cujus spatiis oratorem se existisse gratus profitebatur, per librum totum cum Platone contulit, quo facilius esset ad cognoscendum, in quibus romanus philosophus graecum sive imitando aemulatus sit, sive cogitando secutus sit, sive elo- quendo expresserit. Notavit quoque locos ex graecis et lati- nis scriptoribus fere omnibus, sicubi rerum aut verborum affi- nitate ad Platonem accederent. Denique, quod ad consilium- scriptionis nostrae propius attinet, laudaverat *Luxdorphius* locos

bibliorum non paucos ex utriusque foederis libris, qui lucem aliquam aut a Platone mutuari, aut illi affundere viderentur.

Vides, quas quantasque dotes habeat *Plato* ille *Luxdorphianus*; est autem ex edit. *Marsilii Ficini* Lugdun. 1590. fol. 60. Quare non sine magno quodam litterarum commodo accidit, ut, in publica bibliothecae *Luxdorphianae* auctione, in manus et possessionem veniret *Viri*, *Luxdorphio*, dum vixit, conjunctissimi, *Ejusque Nomini* omnium amicissimi, litterarum in Dania nostra statoris, et euergetae optimi, qui bonarum artium, doctae vetustatis, historiaeque patriae studium et amorem, exemplo, sumtibus, autoritate, unus omnium incitat, juvat, promovet, ornat, et scientiarum antistes in musarum domesticarum et familiarium adyta, omnes, qui earum sacris operantur, per patentes fores et invitantia limina magna voce vocat. Nomen viri nondum posuimus, sed quis est adeo *αμωσος*, ut in his *Submi* *Nostri* laudes non statim agnoscat. Vix ille librum acciperat

perat, quum de edendis, quae *Luxdorphii* modestia, non arbitrata intemperantis esse, scribere, quae occultari vellet, abdiderat, consilium caperet, perire nolens aut delitescere in bibliothecis semisepultum, docti laboris fructum, et in lucro deputans, quidquid ad ornandas locupletandasque litteras aucupari possit. Cum vero *Luxdorphianae* annotationes, ad *Platonem* spectantes, non ex uno genere essent; voluit, ut per partes in vulgus prodirent, constituitque promulgis loco apponere collationem locorum biblicorum cum *Platone* a *Luxdorphio* institutam, cetera forte daturus, si pauca haec spe sua non deterius placuisse intellexerit. Cumque *Submius* circumspiceret, cui opellam hanc committeret, itum est ad me, consilio *Nyerupii*, amici mei optimi et literatissimi, qui eam rem a me agi cupiebat, forte, quod eam a meis studiis non abhorrere crederet, meque *Luxdorphianos* cineres pie exosculari sciret; eamque, rogatus, non invitus suscepi, non tam perficiendi spe, quam experiundi

voluntate, neque gloriolae alicujus studio inductus, sed *egregii Suhmii*, *maniumque Luxdorphianorum* reverentia permotus. Qua autem via et ratione usus sim, paucis monere lectorem volo. Id primum credidi mihi negotii datum esse, ut locos biblicos, suis verbis describerem, positis e regione Platoniceis, quorum cum biblicis convenientiam *Illustr. Autor* observasset; locos vet. foeder. non ad fidem hebraici textus, sed ex versione τῶν ο exhibui, quod eam scripturae et litterarum similitudinem, et ad oculos jucundiores, et ad usum commodiores fore, putabam; praesertim, cum in singulorum verborum crisi opera nostra non occuparetur, sed sensum commatis universae tenere ad propositum sufficeret. Quod nonnullos locos, laudatos a *Luxdorphio*, exhibuimus, quos curiosa interpretum industria dudum occupaverat, id nemo ignorantiam rei litterariae interpretetur; sed causa fuit, quod Nobilissimus editor nullum doctae istius diligentiae fructum perire volebat; inprimis, quum certissimum sit, eas obser-

vationes

vationes *Luxdorphio* domesticas fuisse et ex propria lectione
 depromptas, non exteras, aut innumeris illis observationum
 sacrarum et philologicarum plaustris advectas, quibus Vir eru-
 ditissimus non multum utebatur; enimvero, qui limpidos
 adire fontes consuevit, lutulentos rivulos facile contemnit.
 Ut, si locum aliquem Platonis, aliis jam observatum, videa-
 mus *Luxdorphio* idoneum et aptum visum esse, qui cum loco
 aliquo scripturae conferatur, intelligere debeamus, veram et
 notabilem, non quaesitam et levem esse inter eos convenien-
 tiam, non unius, sed enim diversorum autoritate et iudicio
 commendatam. Quoniam vero in nonnullis locis addubi-
 tari posse videretur, quid in iis allegandis spectasset *Autor*
Illustr., aut quam re similitudinis momentum, tertium com-
 parationis logici vocant, contineri existimasset, nostrum de
 eo quaecumque iudicium interponere et praeiudicium ali-
 quod facere sustinuimus, atque addere nonnulla, litteris no-
 tata, quae animo, in rem praesentem defixo, ab ea haud
 aliena

aliena viderentur. Quodsi lectores annotatiunculas nostras leves, suoque ingenio et doctrina indignas, judicaverint, non intercedimus. Utantur *Luxdorphianis*, contemnant Wormiana! Tantum enim abest, ut hisce nugis pondus addere velim, ut potius, quam sint leves, unus omnium ipse optime intelligam. Neque otio ita abundamus, ut scribendis, quae doctis probentur, vacare liceat. Magna me laude mactum existimabo, si mihi ignoscant *Luxdorphiani Manes*, neque pingvi a me donati munusculo indignentur sedulitarem moleste officiosam.

Scribeb. HOTHERSNES.

Kal. Januar. A. MDCCXC.

O. WORMIUS.

Ου μὲν καὶ ἀλλὰ τῷ πανσόφῳ Μῶσει, καὶ τοῖς Ἑβραίων προφῆταις Πλάτων
ὁ θαυμασιος ἐπηκολουθηκῶς ἐστὶ δηλός. Εἴτ' ἐξ ἀκοῆς μαθὼν, εἴτε καὶ
παρ' ἑαυτοῦ τῇ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλῶν φύσει.

Euseb. Caesariens.

Genes. I. 27. Καὶ
ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἀν-
δρῶπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ
ἐποίησεν αὐτόν.

Plat. Republ. VI. p. 476.

Ὅδη καὶ Ὅμηρος (*Iliad. III. v. 16.*
I. v. 131.) ἐκάλεσεν ἐν τοῖς ἀνδρῶ-
ποις ἐγγιγνομένου Θεοειδὲς τε
καὶ Θεοεικέλον.

Minos. p. 46. Ἐστὶ Θεῷ ὁμοίος
ὁ ἀνδρῶπος ἀγαθός.

Lucian. pro Imag. in fin. Ἀλλ'
οὐδὲ πῶ, οὐδὲ τὸν ἀρίστον φιλοσόφων
ἠμυνάντο, εἰκόνα Θεοῦ τὸν ἀνδρῶ-
πον λεγόντα εἶναι. *vid. ad h. l. Cel.*
C. M. Wielandi Lucians vom Samo-
sata Samtliche Werke. III. Theil. pag.
339.

Lucian. Prométh. Ἐννοήσα ὥς
ἀμεινον εἶη ὀλίγον ὅσον τοῦ πηλοῦ
λαβόν-

λαβοντα ζωα τινα συστησασθαι,
και αναπλασαι, τας μορφας μεν
ἡμιν αυτοις (θεοις) προσεικοτα - -
- - θνητον μεντοι αυτο ειναι, ευ-
μηχανωτατον δ' αλλως και συνετω-
τατον, και του βελτιονος αισθανο-
μενον. cfr. *Genes.* III. 22.

Diogen. Laert. Lib. VI. Sect. 51.
Τους αγαθους ανδρας ελεγε (*Dio-
genes Sinopensis*) θεων εικονας ειναι.

Lactant. Divin. Inst. Libr. II. p.
194. *Ed. S. Gallaei.* Tum fecit ipse
sibi simulacrum sensibile atque intelli-
gens, id est ad imaginis suæ for-
mam, qua nihil potest esse perfec-
tius, hominem figuravit - - - -

Plato hominum formam θεοειδη esse
ait. (a)

Genes.

-
- (a) Posuimus hæc loca, quemadmodum erant ab Illustr. *Luxdorphio* notata; cernitur quidem in his omnibus affinitas quaedam cum Mosaica formula, quæ tradit hominem ad Dei imaginem factum esse; Verum enim vero hæc formulæ diversa omnino ratione et modo a diversis adhibentur, pro temporum hominumque de Diis opinione varia. *Homerus* enim, quum *Heroas* suos θεοεικελους dicit, nihil aliud voluit, quam fortitudinis virtutisque alicujus præstantiam, qua inclarescebant, laudare

Genes. II. 19. Και
 ηγαγεν ὁ Θεος τὰ θη-
 ρια τοῦ ἀγροῦ, καὶ παν-
 τὰ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρα-

Cratyl. pag. 263. Ἰσως δ' ἐνία
 ὀνόματα καὶ ἀπο θειοτερὰς δύνα-
 μεος

laudare. Vix enim Deos habet alios, quam ἀνθρώπους ἀθανάτους,
 ut ait *Heraclitus Lucianus*.

Quae vero *Plato, Republ. VI.* subtili quadam et fere inexplicabili
 ratione disputat de cognatione divinae et humanae naturae, et mutui
 amoris inter utramque necessitudine, mystica fere sunt et altioris in-
 daginis, neque sensuum in his iudicium est, sed contemplationi (νοη-
 σει) unice data sunt.

Propius ad vim *formulae Mosaeicae* locus accedere videtur ex *Luciani*
Prometheo supra laudatus; inprimis si conferamus *Genes. III. 22.* qui-
 bus verbis divinus scriptor sensum τῆς εἰκονος Θεου declarasse vide-
 tur; neque revera aliud est praeter rationis donum, (γῶσιν καλοῦ
 καὶ πονηροῦ, τοῦ βελτιονος αἰσθῆσιν,) quo homo ad cognationem
 et similitudinem cum mente illa aeterna et Intelligentia assurgere ullo
 modo possit. Et quanquam, si accurate loqui volumus, omni, quae
 divinum inter et humanum instituitur, comparatione, non tam huma-
 num attollitur, quam deprimitur divinum, veramque divinitatis formam
 et imaginem nulla humana imitatio assequi potest, ut vere dicit *Lucia-*
nus, τὰς τε τῶν Θεῶν ἀληθεῖς εἰκόνας ἀνεφικτούς εἶναι ἀνθρώπινῃ
μιμῆσει, attamen, cum humanum ingenium supra τὸ θεῖον nihil ma-
 jus, sublimius, praestantius habeat, quo five cogitando five imagi-
 nando ascendere possit; datum id fuit pictoribus atque poetis, veteris
 et recentioris memoriae, ut si quam rem aut personam laudibus ornare
 vellent, eamque ab utilitate et excellentia commendare, in eam trans-
 ferrent eximiam divinae pulcritudinis et praestantiae, quae eorum in-
 mentibus infedebat, speciem, eoque artificio praeclara egregiae laudis

νου προς τον Αδαμ, ιδειν
τι καλεσει αυτα, και
παν ο εαν εκαλεσεν αυ-
το Αδαμ, ψυχην ζω-
σαν, τουτο ονομα αυτου.

μεως η της των ανθρωπων ετε-
θη. (b)

Genes.

et singularis virtutis phantasmata, non sine quodam pietatis et reverentiae sensu, oculis quasi conspicienda praeberent. Atque, ut ad Mo-
sen redeamus, non apparet, quomodo hominis dignitatem, praestan-
tiam, sanctamque reverentiam, certe non in animo solo, sed itidem
in corporis habitu decoro, erecto, venerabili conspiciam, potentius
et ad sensus efficacius declarare potuisset, quam quum Deum facit su-
per hominis formatione deliberantem, magnaue cum dignitate statuen-
tem: ποιησωμεν ανθρωπον κατ' εικονα ημετεραν, και κατ' ομοιωσιν.
cfr. *Genes. IX. 6. Jacob. III. 9. 1 Cor. XI. 7.*

In qua causa, si Theologi et interpretes sibi temperare, et non
singula ad philosophicam subtilitatem et dogmaticas argutias revocare
voluissent, neglecta fere antiquissimi sermonis, qui poeticus erat et
symbolicus, ratione et indole; sine dubio locum illum, qui est in
Theologia dogmatica, de *Imagine Divina*, feliciter et elegantius expli-
cassent.

(b) Dialogus Platonis, qui Cratylus inscribitur, cum argumenti gravitate,
tum disputationis ipsius subtilitate et via, haud dubie inter praecipuos
censendus est. Consumitur nimirum in loco difficili, qui summorum
Philosophorum ingenia exercuit, dum quaerit de vocabulorum sermo-
nisque humani origine, sitne ad Deum an ad homines referenda? De-
inde dicendumne sit nomina et verba natura, an vero consuetudine
et usu valere? In qua quaestione tractanda admirari oportet Platonis
ingenium et subtilitatem, qui, nisi docendo, explicando, conjiciendo

et

*Genes. VIII. 21. Καὶ
ἐσφρανθὴ ὁ θεὸς ὀσμὴν
εὐωδίας κ. τ. λ.*

*Alcibiad. II. pag. 43. Φησὶ γὰρ
Ὅμηρος (Iliad. VIII. v. 545 - 48.)
τοὺς τρώας ἐρδεῖν ἀθανάτοισι τελε-
εσσας ἑκατομβας, τὴν δὲ κνίσσαν ἐκ
τοῦ*

et in omnes partes disputando praeivisset; vereor ne doctis et elegantibus libellis et commentationibus *Leibnitii, Herderi, Monbodo, Susmilchii, Brossii*, aliorum aetas recentior caruisset; quae an ejusmodi sint, ut iis contenti Platonis Cratylum hodie contemnamus, judicent philosophi!

Cum Cratylus in ea opinione esset, nomina certa esse et natura valere, rerumque οὐσίαν, quoad fluunt et mutantur, significare, eamque opinionem Socrates multa quaerendo et objiciendo coarguisset: Cratylus ad incertum redactus eo tandem confugit, ut dicat, probabiliorē sibi videri eorum sententiam, qui crederent, Numen, nescio quod, prima rebus imposuisse nomina, quo pertinent verba ex eodem Dialogo consona iis, quae *Illustr. Luxdorphius* notavit. *Κρ. καὶ οἶμαι μὲν ἐγὼ τὸν ἀληθέστατον λόγον περὶ τούτων εἶναι, μείζω τίνα δύναμιν εἶναι ἢ ἀνδρωπείαν, τὴν θεμένην τὰ πρῶτα ὀνόματα τοῖς πράγμασιν. ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι αὐτὰ ὁρθῶς εἶναι.*

Constat *Cel. Süsmilchium* ante hos paucos annos in eandem ivisse sententiam, cum probare institueret, hominem in difficili sermonis negotio, a Deo adjutum fuisse. Atque, nisi fallimur, id voluit *Ill. Luxdorph* cum ad Platonis verba, supra descripta, *Genes. II. 19.* citaret; Moſen docere, Adamo cum animalibus nomina imposeret, adfuisse praesentissimum Numinis auxilium, atque adeo nomenclaturam illam Paradisiacam divinis auspiciis factam atque institutam fuisse. Sed obstat interpretum, in ipso loco grammatice explicando, dissensus, quo minus ex eo in utram partem momentum aliquod peti possit.

του πεδίου τους ανέμους φέρειν ου-
ρανόν εισω ἡδεῖαν, τῆς δ' οὐτι θε-
οὺς μακάρας δατεεσθαι οὐδε εθε-
λιν - - - ου γὰρ τοιούτον ἐστὶ
το τῶν θεῶν, ὥστε ὑπο δῶρων πα-
ραγεσθαι, οἷον κακὸν τοκιστήν. (c)

Exod.

(c) Scita est eaque verissima observatio, pari passu cum ingenio et moribus, cum vitae victusque humani cultu ivisse religionem, eamque primis illis temporibus, cum rudes et inculti homines essent, ἀνθρώπων πολογίαν fuisse paulo evectam altius. Si enim antiquissimorum hominum de Diis opiniones perlustremus, quod propositum, et ad voluptatem jucundum est, et ad cognitionem utilissimum; videmus eos humanae naturae modum et rationem, tantum non totam, transferre in Deos; ut, quibus homines suaviter, molliter, jucunde afficerentur, iisdem numina juvari oblectarique crederent, quibus pacari tumentes, sedari iratos, flectique pervicaces novissent, iisdem placari, mitigari, moveri coelicolas opinarentur. Hinc primitiae frugum, piaae mentis pignora, Diis oblatae, hinc perfusa sanguine et fumantia thure altaria, festorum sollemnia, lectisternia, supplicationes, hinc tota, qua patet orbis, superstitio a parvis profecta initiis, usque ad splendoris pompaeque insaniam temporis tractu crevit profecitque. Illam vero, quam diximus, religionis, in rudi aetate, infantiam prae se ferunt formulae verborum, et modi loquendi, qui in antiquissimis litterarum monumentis, ex quo genere sunt Mosaici libri et carmina Homerica, circa religionis disciplinam adhibentur; qualesque etiamnum a multis, poetis maxime, licet meliora edoctis, frequentari videmus, cum ad colorem et ornatum, dum delectationi inserviunt; tum ut orationem multitudinis

<i>Exod. III. 8. Και</i> κατεβην - - - εισαγα- γειν αυτους εις γην αγα- θην και πολλην, εις γην	<i>Jo. p. 145. Ὡσπερ</i> οἱ κορυβαν- τικωντες ουκ εμφρονες οντες ορχουν- ται, οὕτω και οἱ μελοποιοι ουκ εμφρο-
--	---

nis auribus accommodent, ea proferentes, quae, ut ait Cicero, non aurificis statera, sed quadam populari trutina examinantur. Ejusmodi est illa formula *Genes. VIII. 21.* quam cum Platonica, vel potius HomERICA contulit *Luxdorphius* noster. Opinabatur scilicet sancta priscorum hominum simplicitas, Deos, haud fecus ac homines, nidore nasum supinare, et suavissimos ab altaribus ad numina adhiberi odores, sperabatque fore, ut iis delinita, quidquid auspicarentur mortales, faustissimis firmarent ominibus.

Sed exorti sunt Philosophi, qui de Diis et religionibus meliora scaperent, et opinionum levitatem formularumque errores ad iudicii veritatem revocare allaborarent; inter quos Plato nomen certe proficitur suum, eamque, quam hic tangimus superstitionem, nimirum fuso sanguine et caesis victimis placari numina, et expiari humana scelera posse, non uno loco exagitat, ridet, et detestatur; en! verba philosopho dignissima. *Legib. Lib. X. p. 673.*

Τουτον δη τον λογον αναγκαιον λεγειν τον λεγοντα, ὡς εισιν συγγνωμονες αει θεοι τοις των ανθρωπων αδικοις και αδικουσιν, αν αυτοις των αδικηματων τις απονεμη, καθαπερ κυσι λυκοι των αρπασματων σμικρα απονεμοιεν, οἱ δ' ημερουμενοι τοις δωροις συγχωροιεν τα ποιμνια διαρπαζειν. αρ' ουκ ουτος ο λογος ο των φασκοντων παραιτητους ειναι θεους - - - ποτερον (απεικαζειν δει τους θεους) κυβερνηταις λοιβη γε οινου, κνισση τε πατραρεπομενοις αυτοις, ανατρεπουσι δε ναυς και ναυτας. κ. τ. λ.

Confr. Hebr. X. 4. Αδυνατον αιμα ταυρων και τραγων αφαιρειν αμαρτιας.

ρεουσιν γαλα και μελι.
κ. τ. λ.

Esaiae VII. 15. Βου-
τυρον (πνσπ) και μελι
φαγεται, πρινη γινωαι
αυτου η προελεσθαι πο-
νηρα, εκλεξασθαι το
αγατον.

εμφρονες οντες τα καλα μελη ποι-
ουσιν, αλλ' επειδαν εμβωσιν εις τον
ρυθμον βακχευουσι, και κατεχο-
μενοι, ωσπερ αι βακχαι αρυττον-
ται εκ των ποταμων μελι και
γαλα. (d)

Legib.

(d) Non adeo facile est ad intelligendum, quo potissimum consilio ad hunc Platonis locum, duo illa dicta biblica Illustr. *Luxdorphius* citaverit; si enim voculas μελι et γαλα excipias, ne tantilla quidem inter col- lata apparere videtur convenientia. Attamen paucis dispiciamus; Est in eo dialogo Platonis de furore poetico, (μανια μουσων,) disputa- tio, ipsa poetici spiritus, nempe ut philosophorum Homerum decebat, plenissima; qua docetur, vates, quum ad carmina, quae in annum vi- vant et plures, prosiliunt dicenda, musarum furore correptos ex se exire, et pati similia cum Curetibus aut Thyadibus, cum magnae ma- tris mystica sacra, aut οργια bacchica, immisso a numine furore, age- rent; scilicet dum pectus Bacchi plenum recenti trepidaret metu, et animus, adventante Deo, peregre esset, egregia prorsus et amoenissi- ma, excita mente concipiebant phantasmata, oculisque jucundissima ob- versabantur spectacula, dum se in Cumaei carminis aetatem, et revo- lutum saeculorum ordinem, retrograda fatorum lege, relatos imaginaban- tur, et in ea εκστασει stupebant ridentem undique naturae vultum, segetum, nullo ferente, luxuriem, pratorum viriditatem, largifluos vini fontes, uberes lactis rivos, labentia truncis mella, et si quae alia aureae aetatis phantasmata commota imaginatio objiceret; aureae enim

aetatis

Exod. XXI. 28. Εάν
κερατιση ταυρος ανδρα
η γυναικα και αποθα-
νη, λιθοις λιθοβοληθησε-

Legib. Lib. IX. p. 660. Εάν δ'
αρα ὑποζυγιον η ζωον αλλο τι φο-
νευση τινα - - - - επεξιτωσαν μεν
οι προσηκοντες του φονου τω κτει-
ναντι,

aetatis haec phantasmata fuisse docent, cum aliis, verba *Saturni* apud *Lucianum* in *Saturnal*: Ολιγας ταυτας ἡμερας αναλαμβανω την αρχην, ὡς ὑπομνησαιμι τους ανθρωπους, οἰος ην ὁ ἐπ' ἐμου βιος, ὅποτε ὁ οἶνος ερρει ποταμηδον και πηγαι μελιτος και γαλακτος. — Quae omnia ad feracissimam ubertatem, laetissimam fertilitatem, et opulentissimam bonorum lautitiarumque omnium vim atque copiam pertinebant et referebantur. Est in hanc rem egregius *Horatii* locus, quem miror *Luxdorphium*, qui *Flaccum* tamen habebat in deliciis, totumque edidicerat, hac opportunitate non laudasse. *Odum* puto *Lib. II. 19.* ubi haec canit:

*Fas pervicaces est mihi Thyadas,
Vinique fontem, lactis et uberes
Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare mella.*

quibus concinunt illa *Epod. XVI. v. 43. sqq.*

*Petamus arva, divites et insulas,
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis;
Et imputata floret usque vinea*

— — — — —
Mella cava manant ex ilice

— — — — —
*Illic injussae veniunt ad mulctra capellae,
refertque tenta grex amicus ubera.*

ται ὁ ταυρος, και ου | ναντι, δια δικαζοντων δε των αγρο-
 βρωθησεται τα κρεα αυ- | νομων - - - το δε οφλον εξω των
 ὄρων

adde locum classicum *Euripid. Bacchae. v. 135. 144. 145.*

Ἦδυσ εν ὄρεσι, ὅταν

Εξαρχος βρομιος εσοι

Ρει δε γαλακτι πεδον

Ρει δ' οινω, ρει δε μελισσαν

Νεκταρι. Συριας δ' ὡς λιβανου καπνος.

conf. erudit. *Heynium* ad *Virgil. Eclog. IV.* et *Tibul. I, 3, 45.* Hac-
 tenus itaque *Exod. III, 8.* cum Platonis loco satis apte conferri posse
 videtur, quoad *mellis lactisque* commemoratio ad ubertatem et foecun-
 ditatem pertinerent, quibus valuisse olim Palaestinam, terrasque tantum
 non omnes frugum, vini, olei, mellis, lactis felicissimo proventu vi-
 cisse, certa historiae fide traditum accepimus. *vid. W. A. Bachienne Be-
 schreibung von Palaestina. I. Th. I. B. p. 373. seqq.*

Pergimus ad *Esaiæ VII, 15.* qui si ex solenni lexicorum versio-
 numque errore explicatur, efficitur, ut sensus prodeat a veritate et
 elegantia alienissimus; nimirum *butyri* nullus erat in Palaestina usus,
 cum esset olei feracissima, sed lapsi sunt in eo interpretes, quod moris
 sui memores Palaestinensum obliviscerentur; quare ubi Ebraeum *חֵמֶץ*
 legitur, non cogitandum fuisset de butyro nostro, quod vel docere
 potuissent loci *Jud. V, 25. Job. XX, 17. XXIX, 6.* in quibus
 nihil butyro potest esse alienius aut inveniustius; sed oportet, ut *חֵמֶץ*
 accipiamus de *flore lactis* (Flöde) aut *oxygalo* (tyk Melk) conf. *III.
 Michaelis. Jur. Mosaic. §. 191. et §. 205. et Ejusd. Supplem. Lex.
 Ebraic. P. III. pag. 807-9.* atque adeo hebraeus vates de nascendo
 puero canens, cum dicit lacte pingvissimo et melle, ceu cibo delicatiore
 alendum - - quo cum egregie consentiret *Valgii* illud: "*Lac niveum, buty-
 rumque*

του: ὁ δὲ κυριος του | ὁρων της χωρας αποκτειναντας διο-
ταυρου αθως εσται. | ρισαι. (e)

Levit. XI. 3. Παν | Politic. p. 173. Ποτερον ουν βου-
κτηνος διχηλουν ὀπλην | λει τω σχιστω τε και τω καλου-
και ονυχιστηρας ονυχι- | μενω μωνυχι διαιρειν αυτην (αγε-
ζον δυο χηλων - - - | λην. (f)
ταυτα φαγεσθε. | Levit.

rumque novum cum melle comedit” laudatum ab *H. Stephano*, modo *Valgii* esse, quod dubitant eruditi, constaret.

Luxdorphius receptam vocis *בִּשְׁמֵן* interpretationem, ut videtur, secutus in margine *Platonis* ad locum *Esaiae* VII, 15. notavit: *de butyro vide Plin. Histor. Natur. Libr. XXVIII. 19. (78)* quae, ubi evolvimus, ita habent, “*Infantibus nihil butyro utilius, per se et cum melle, privatim et in dentitione, et ad gingivas, et ad oris hulnera*” at vero ex *Pliniana* oratione, coll. *Libr. XXVIII, 9. Libr. XI, 41.* haud obscure intelligitur, non de butyri in cibis usu, sed enim de medicata vi, quam in butyro praedicabant veteres, sermonem esse; quare ad *Esaiae* VII, 15. *Pliniana* illa minus apte laudantur, ut taceam *Esaianum* *בִּשְׁמֵן* non butyrum, sed lactis florem esse, *בִּלְחֵן*, interprete *Raschi*, ad *Genes. XVIII, 8.* Quid quod butyrum in Italia olim non domesticum, sed omnino exterum fuisse ipse *Plinius* dicit, dum *Barbararum gentium laudatissimum cibum* scribit. Neque, quod observavit *Gesnerus*, apud *Apicium*, aut rusticae rei scriptores butyri ulla fit mentio, nisi quod *Columella* tradit illud super ustum instillatum.

(e) Vid. *Ill. Michaelis Diss. II. ad leges divinas de poena homicidii. Götting. 1747-50. insert. Syntagm. Comment. Göttingens. Tom. I. (37.)*

Jur. Mosaic. §. 274.

(f) Utitur hic *Plato*, sed diverso consilio, iisdem notis et signis, ut animalium genus in suas species partesque tribuat, quibus olim antiquis-

Levit. XXV. 35. 36.

Εαν πενηται ὁ ἀδελφος σου ὁ μετα σου, - - - ἀντιληψη αὐτοῦ ὡς προσηλυτοῦ καὶ παροίκου - - Οὐ ληψη παρ' αὐτοῦ τοκον, οὐδὲ ἐπὶ πληθει.

Deut. XXIII. 19. Οὐκ

ἐκτοκίεις τῷ ἀδελφῷ σου τοκον ἀργυρίου, καὶ τοκον βρωμάτων, καὶ τοκον παντός πραγματος, οὐ εἰαν ἐκδανείσης.

Legib. Lib. V. p. 610. Μὴ δα-

νείζειν ἐπὶ τοκῷ, ὥς ἐξον μὴ ἀποδιδόναι τοπαράπαν τῷ δανειζαμένῳ, μὴτε τοκον μὴτε κεφάλαιον. (g)

Deutr.

fimus Judaeorum legislator, animalia munda ab immundis, i. e. esculenta a non esculentis, satis quidem pro sua aetate, subtiliter discrimina-
naverat. Conf. *Illust. Michaelis Jur. Mosaic. §. 202.*

(g) Ubi libros, quos de republica legibusque Plato perscripsit, perlegimus, eum inprimis, qui de legibus sextus est, non sine quadam admiratione animadvertimus, Mosen, in constituenda Israelitarum republica, jam olim multa secutum esse, jussisse, sanxisse, ex iis, quibus graecus philosophus optimae illius civitatis formam, quam animo informatam habebat, cerni atque contineri statuebat; ex quo genere erant: agrariae leges de certis et non distrahendis agrorum possessionibus, de opum mediocritate et inter cives aequabilitate, de matrimoniorum ratione, de mercatura non temere fovenda, de illiberali quaestu, et usura non accipienda; in quibus, licet multa sunt, quae providum legumlatorum
animum

Deutr. V. 10. Ὁ ποι-
ων ἐλεος εἰς χιλιάδας
τοῖς ἀγαπῶσι με, καὶ
τοῖς φυλάσσουσι τὰ πρὸς-
τάγματα μου. *confr.*
Pſalm. XXXII. 25.

Deut. XXIII. 21. Ἐὰν
εὕξῃ εὐχὴν κυρίῳ τῷ
θεῷ σου, οὐ χρονίεις ἀπο-
δοῦναι αὐτήν. κ. τ. λ.

Republ. II. pag. 423. Ὅι δὲ ἐτι-
τούτων μακροτέρους ἀποτεινοῦσι μι-
σθους παρὰ θεῶν, παῖδας γὰρ παι-
δων φάσι καὶ γένος κατοπισθῆν λει-
πεσθαι τοῦ ὀσίου καὶ εὐορκου.

Republ. I. p. 411. Πρὸς τοῦτ'
ἐγώ γε τιθῆμι τὴν τῶν χρημάτων
κτησὶν πλείστου ἀξίαν εἶναι, τὸ μὴ
οφείλοντα ἢ θεῷ θυσίας
τινας, ἢ ἀνθρώπῳ χρήματα,
εἴτετα, ἀπιέναι ἐκεῖσε δέδιστα, με-
γά μέρος εἰς τοῦτο ἢ τῶν χρημα-
τῶν κτήσεις συμβαλλεται.

Deutr.

animum spirent; multa, quae follertes inventa et prudenter instituta, ad civium salutem omnino valere debuerunt; ita quoque ex iis, quae ad humanam felicitatem, quoad excolendo ingenio moribusque ad omnem liberalitatem et elegantiam fingendis cernitur, gravissima momenta conferant, multa, sive per imprudentiam neglecta, sive consilio praetermissa esse, prudentum hominum sententia recte semper judicavit. Atque adeo, ob mutatam temporum, morum, studiorum, victusque et cultus humani rationem, formam sive illius Mosaicae, sive hujus Platonicae civitatis, rebus et hominibus nostris parum convenire.

Conf. Michaelis Jur. Mosaic. §. 155.

Deutr. XXIV. 16.

Ουκ αποθανουνται πα-
τερες ὑπερ τεκνων, και
οι υιοι ουκ αποθανουνται
ὑπερ πατερων. Ἐκαστος
εν τη ἑαυτου ἁμαρτια
αποθανειται.

Deutr. XXV. 5. 7.

Εαν κατοικωσιν αδελφοι
επι το αυτο, και αποθα-
νη εις εξ αυτων, σπερμα
δε μη η αυτω - - -
ο αδελφος του ανδρος
αυτης εισελευσεται προς
αυτην, και ληψεται ἑαυ-
τω γυναικα - - - Εαν δε
μη βουληται ο ανθρω-
πος λαβειν την γυναι-
κα του αδελφου αυτου,
και αναβησεται ἡ γυνη
επι την πυλην, επι την
γερουσιαν, και ερει: ου
θελει ο αδελφος του αν-
δρος μου αναστησαι το

Leg. Lib. IX. p. 653. Ἐνι δε λο-

γω, πατρος ονειδη και τιμωριας παι-
δων μηδενι ξυνεπεσθαι. κ. τ. λ.

Leg. Lib. XI. p. 679-80. Εαν

ο μη διαθεμενος θυγαθερας λιπη,
του αποθανοντος αδελφος ὁμοπα-
τωρ, η ακληρος ὁμομητριος εχετω
την θυγαθερα και τον κληρον του
τελευτησαντος - - - Εαν δε
τοις οικειοις απορια ξυγγενων η,
μεχρι μεν αδελφου υιδων, μεχρι
δε παππου παιδων ὡσαυτως, των
αλλων πολιτων ὅστις - - -
κληρονομος γιγνεσθω του τελευ-
τησαν-

ονομα του αδελφου αυ-
του εν Ισραηλ. κ. τ. λ.
Cfr. Ruth VI. 7.

Judic. V. 28-32. Δια
της θυριδος παρεκυψε
μητηρ Σισαρα, εκτος
του τοξικου, διοτι ησχυ-
νη αρμα αυτου; διοτι

τησαντος και της θυγατρος νυμ-
φιος. (h)

Alcibiad. I. p. 33. Οιμαι εγω,
ει τις ειποι τη βασιλεως μητρι, Ξερ-
ξου

(h) Quod supra a nobis observatum est, conspirare in multis Mosaicas le-
ges cum civilibus Platonis decretis, luculento hic exemplo intelligitur.
Plato in matrimoniis ineundis, heriscundis haereditatibus, instituendis
tutelis, propinquitatis et necessitudinis rationem inprimis habendam esse
voluit; fortasse quod crederet, conjugalisi fidei officium eo sanxiri reli-
giosius, si accederet cognationis sangvinisque necessitudo, civiumque
bona et facultates sic optime conservari, si non ad alienos, nuptiarum
jure, transissent; (προς την του γενοϋς αγχιστειαν, και την του κλη-
ρου σωτηριαν). In quibus quidem legibus ferendis Plato, qua erat sapi-
entia, pervidit, fieri bene posse, ut multi tergiversarentur, et insuaves
has atque illaetabiles nuptias recusarent, in quo casu non nihil dandum
esse humanitati et indulgendum procantium studiis prudenter instituit:
"Μη δη λανθανετω το των τοιουτων νομων ημας βαρος, ως χα-
λεπως εστιν, οτε προσταττει τω του τελευτησαντος κατα γενοϋς
οικειω γαμειν την ξυγγενη. - - - Εστω τοινυν ειρημενον υπερ τε
νομοθετου και υπερ νομοθετουμενου σχεδον, οιον κοινον προοιμιον,
συγγνωμην μεν τω νομοθετη τους επιταττομενους δεομενον εχειν,
οτι των κοινων επιμελουμενος, ουκ αν ποτε δυναιτο διοικειν αρμα και
τας ιδιας εκαστω γιγνομενας συμφορας. συγγνωμην δ' αυ και τοις
νομοθετουμενοις ως τα του νομοθετουντος εικοτως ενιοτε ου δυναν-
ται προσταγματα τελειν. Leg. XI. p. 680.

Neque

εχρονισαν ποδες ἄρμα-
των αὐτου; Αἱ σοφαι αἰ-
χουσαι αὐτης ἀπεκριθη-
σαν πρὸς αὐτην, καὶ
αὕτη ἀπεστρεψε λόγους
αὐτης ἑαυτῇ. οὐκ εὕρη-
σουσιν αὐτον διαμεριζόν-
τα σκυλα; οἰκτιρῶν
οἰκτειρήσει (Heb. וְיִשְׁתַּחֲוֶה
וְיִשְׁתַּחֲוֶה) εἰς κεφαλὴν ἀν-
δρος; σκυλα βαμμάτων
τῷ Σισαρα, σκυλα βαμ-
μάτων ποικιλίας --- τῷ
τραχηλῷ αὐτου σκυλα.

ξου δὲ γυναίκε, Ἀμαστρίδι, ὅτι ἐν
νῷ ἔχει σου τῷ ὕμνῳ ἀντιπαττεσθαι
ὁ Δεινομαχῆς υἱός, ἢ ἐστὶ κόσμος
ἰσως ἀξίος μῶν πεντεκόντα, εἰ
πάνυ πολλοῦ. τῷ δὲ ὕμνῳ αὐτῆς γῆς
πληθὺς Ἐρχιασιν οὐδὲ τριακοσία,
θαυμάσαι αὖ ὅτῳ ποτε πιστευῶν ἐν
νῷ ἔχει οὗτος ὁ Ἀλκιβιάδης τῷ Ἀρ-
ταξερξῇ διαγωνίζεσθαι. (i)

Psalms.

Neque minori prudentia *Moses* usus esse deprehenditur, cum jus conjugii illud (*Leviratum* dicunt) vetustissimae consuetudinis religione inter Abrahamidas sancitum, Israelitis suis certe non imposeret, sed vero necessitati cedens indulgeret; nam eo *Mosen* non fuisse delectatum, vel ex eo judicari potest, quod leviro has nuptias detrectanti facilem adeo aperiret elabendi rimam.

Conf. *Illustr. Michaelis. Jus Levirat. Israel. explicat. in Comment. Soc. Gött. per annos 1763-68. Bremae 1769.*

Jur. Mosait. §. 98.

- (i) Agit in hoc dialogo id omnibus modis *Socrates*, ut *Alcibiadem* juvenili arrogantia elatum et inani fastu ferocientem reprimat, et avocet a capeffen-

Psalms. LXXIII. 2. 3. 11.
 12. 13. Εμου δε παρα μι-
 κρον εσαλευθησαν οι πο-

Leg. Libr. X. pag. 670. Κα-
 κων δε ανθρωπων και αδικων τυ-
 χαι

capessenda republica, quo, rerum civilium rudis nullaue disciplina ju-
 sta subactus, sed solo ingenio, generis nobilitate, et fortunae indul-
 gentia fretus, properabat. In quo sermone stolidam hominis audaciam
 facetissime exagitavit, et, ut erat mirus *ειρωνειας* artifex, false admo-
 dum perstrinxit; quo pertinent verba supra descripta, in quibus facit
 matrem regis Persarum vanos pauperis Alcibiadis conatus, et temerarios
 impotentis Graeculi ausus contra potentissimum ditissimumque Persarum
 tyrannum, cum risu mirantem; in quibus urbanitatem et *ευτραπελιαν*
 Socratis agnoscere facile est; ut cum haec legeret *Luxdorphius*, quem
 urbanis salibus valuisse, norunt omnes, quibus egregii viri ingenio et
 facetiis delectari contigit, non potuerit non conferre nonnulla ex *De-*
borae epinicio carmine *Jud. V.* in quibus hebraea vates oppressum Sise-
 ram cavillando ludificatur et insultando acerbè ridet. En verba ex ele-
 gantissimi *Herderi* interpretatione!

”Durchs Fenster aber schauete
 Es rief die Mutter Sizra das Gitter hindurch:
 Warum säumt dein Wagen zu kommen?
 Warum zögern den die Räder seines Gespans?
 Die Weisen ihre Frauen antworteten ihr:
 Auch sie kehrt schnell das Wort zu sich selbst:
 Und sollen sie den nicht Beute finden und theilen?
 Ein Mädchen, zwei der Mädchen für jeden Mann,
 Und bunte Kleider für Sizara!
 Raub der bunten gestickten Kleider
 Doppelgestickter bunter Schmuck zum Siegs Aufzuge des Raubs.”

δες, παρ' ολιγον εξεχυθη τα διαβηματα μου. οτι εξηλωσα επι τοις ανομοις, εισηνην ἀμαρτωλων θεω- ρων - - - και ειπαν, πως εγνω ο θεος; και ει εστι γνωσις εν ὑψιστω; ιδου, ου- τοι οι ἀμαρτωλοι και ευ- θηνουντες εις τον ακωνα, κατεσχον πλουτου - - - και ειπα, αρα ματαιως εδι- κακωσα την καρδιαν μου,	και ιδια και δημοσια, αληθεια μεν ουκ ευδαιμονες, δοξαι δε ευ- δαιμονιζομεναι σφοδρα, αλλ' ουκ εμμελως αγουσι σε προς ασε- βειαν - - - - - ταραττη τα νυν εν ὅπασι τουτοις - - - - - αγομε- νος δε ὑπο τινος αλογιας ἄμα, και ου δυναμενος δυσχεραινειν θε- ους, εις τουτο νυν το παθος ελη- λυθας, ὥστ' ειναι μεν δοκειν αυ- τους, των δε ανθρωπινων κατα- φρονειν
---	---

Meminit ibidem Luxdorphius Horat. Carm. III. Od. 2.

Illum ex moenibus hosticis

Matrona bellantis tyranni

Prospiciens, et adulta virgo

Suspiret &c.

quibus fortassis, non invita Venere, addi posset Horat. Carm. I. 29.

Icci beatis nunc Arabum invides

Gazis, et acrem militiam paras

Non ante devictis Sabeae

Regibus, horribilique Medo

Nectis catenas; quae tibi virginum,

Sponso necato, barbara serviet?

Puer quis ex aula capillis

Ad cyathum statuetur unctis?

και επιφανε εν αθωοις | φρονειν και αμελειν πραγματος.
 τας χειρας μου. κ. τ. λ. | κ. τ. λ. (k)

Psalms.

(k) Laudavit quoque Luxdorphius Claudiani versus notissimos ex *Libr. I.* in *Rufin.* v. 1-21. qui cum Platonis illis et Hebraei vatis sententiis egregie concinunt:

*Saepe mihi dubiam traxit sententia mentem,
 Curarent Superi terras, an nullus inesset
 Rector, et incerto fluerent mortalia casu;
 Nam cum dispositi quaesissim foedera mundi,
 Praescriptosque maris fines, annique meatus,
 Et lucis noctisque vices, tunc omnia rebar
 Consilio firmata Dei, qui lege moveri
 Sidera, qui fruges diverso tempore nasci,
 Qui variam Phoeben alieno jufferit igne
 Compleri; solemque suo: porrexerit undis
 Littora: tellurem medio libraverit axe.
 Sed cum res hominum tanta caligine volvi
 Adspicerem; laetosque diu florere nocentes
 Vexarique pios; rursus labefacta cadebat
 Relligio; causaeque viam, non sponte, sequebar
 Alterius, vacuo quae currere semina motu
 Affirmat; magnumque novas per inane figuras
 Fortuna, non arte, regi: quae numina sensu
 Ambiguo, vel nullo putat: vel nescia nostri.
 Absulit hunc tandem Rufini poena tumultum,
 Absolvitque Deos — — —*

Multorum ubique instabiles animos turbavit, et labantem pietatem impulit, quod hominum fata incerto consilio et caeca ratione ferri volvique animadvertere atque intelligere sibi viderentur; quodque bonis

Psalu. CXXXIX. 2. 3. 7.
 8. 9. 10. Σὺ ἐγνώσῃ τὴν κα-
 θέδραν μου, καὶ τὴν ἐγερ-
 σιν μου, σὺ συνήκας τοὺς

Leg. X. p. 672. Ταύτης τῆς
δικῆς οὐτε σὺ μηποτε οὐτε εἰ
ἄλλος

hominibus multa accidere mala observarent; quae omnia secus esse debere, si providentia mundus ageretur, persuasum atque apud animum constitutum habebant. Non heri aut nudius tertius orta est, sed pervulgata et vetustissima, poetis, comicis, tragicis, philosophis veteribus decantata ea querela, quam nescio an aliquis *Luciano* falsius et ad speciem probabilius moverit exornaveritque (*Ζεὺς τραγωδ. et Ελεγχομ.*) Quemadmodum vero semper erant, qui talia jactando et amplificando, Diis invidiam facere, et religione exsolvere humanos animos fatagerent; ita quoque non defuerunt, qui causam Deorum susciperent, idque agerent, ut homines in gratiam cum Diis, adversus optimos optimis, reducerent; qua pietatis laude *Platonici* et *Stoici* veteres prae ceteris incla-
 ruerunt. Sed in hac causa tuenda non unam omnes viam ingressi sunt. Cum alii providentiam ita defenderent, ut ex ea, quam animo informatam haberent, summi entis notione, demonstrarent, cogitari et fieri non posse, quin justitiam, aequitatem, jus fasque in humanis rebus et fatis regundis et dispensandis, observet et sequatur constantissime; ea tamen lege, ut ad universi et cunctorum salutem, singulorum haud raro damnis et incommodis redimendam, omnia consilia referat; legemque hanc ratam et immutabilem scripserit, ut humanae mentes, per infiniti aevi decursum, sedes meritis et virtutibus congruas singulae fortiantur, quo victrici virtuti sua laus maneat, suusque constet honos, nequitiae vero aeternae ignominiae inuratur macula.

Huc fere redeunt ea, quae Plato de providentia disputavit *Libr. Leg. X.* cujus particulam supra descripsimus. Sed Stoicorum ratio severior illa et gravior, rem se agere facillimam putabat, cum providentiam

διαλογισμούς μου από μα-
κροθεν - - - που πορεύω
από του πνεύματος σου,
και από του προσώπου σου
που φύγω; εάν αναβω εις
τον ουρανον, συ εκεί ει, εάν
καταβω εις τον άδην, πα-
ρει. Εάν αναλαβω τας

αλλος ατυχης γενομενος επευξη-
ται περιγινεσθαι θεων. ου γαρ
αμε-

tiam vindicandam susciperet; bona enim et mala non esse praeter vir-
tutem et vitia, virtutemque ad bene beateque vivendum, se ipsa con-
tentam esse, cum magna humanae naturae dignitate, pronunciabat;
tantumque abesse, ut ea, quae vulgus plorat et miseratur, in malis ha-
benda sint, ut multo magis statuendum sit, in his esse summorum ma-
lorum remedia, fortis animi experimenta, et magnarum virtutum prae-
sidia; deumque adeo, quos probat, quos amat, indurare, recognoscere,
exercere. Stoicorum super hoc loco decreta cognoscimus ex aureo *Se-
necae de providentia* libello; quibus quidem vindiciis dubito an aliae gra-
viores verioresque dari possint; mihi saltem illi, et ad persuasionem
probabilius, et ad solatium efficacius, deorum causam egisse videntur;
quam qui hanc rem ampliandam esse clamant, et de ea praejudicium
facere vetant, donec praesentes vitae miseras eluctati ad sinceram me-
lioris conditionis voluptatem fuerimus admissi, ubi nos laetissima labo-
rum praemia, et iniquae fortis solatia expectant. In quo pietatem
quidem video, sed prudentiam desidero; quid enim aliud est praesen-
tis fortis iniquitatem et confusionem accusare, quam futuri status com-
moda et *ισονομίαν* praedicare et extollere. Ego quidem cum Stoicis
sic statuo; non *nunc* minus, quam *olim* constare sibi iustitiam divinam,

πτερυγας μου κατ' ορ-
θρον, και κατασκηνωσω
εις τα εσχατα της θα-
λασσης, και γαρ εκει η
χειρ σου οδηγησει με, και
καθεξει με η δεξια σου.

Psalms. CXXXVIII. 6-8.

Οτι υψηλος κυριος, και
τα ταπεινα εφορα, και τα
υψηλα απο μακροθεν γι-
νωσκει - - - Εαν πορευθω
εν μεσω θλιψεως, ζησεις
με, επ' οργην εχθρων μου

αμεληθησῃ ποτε ὑπ' αὐτης. οὐχ
οὕτω σμικρος ὢν δύστη κατα το
της γῆς βάθος, οὐδὲ ὑψελος γε-
νομενος εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναπτη-
σῇ, τισεῖς δὲ αὐτῶν τὴν προση-
κουσαν τιμωρίαν, εἴτε ἐνθάδε με-
γῶν, εἴτε καὶ ἐν ἁδου διαπορευ-
σεις,

omnesque ac singulas vitae nostrae periodos eadem aequissimi imperii
lege decurrere, quae nunquam patitur bonos esse sua virtute miseros.
Sed hanc providentiae aequitatem ii agnoscere et intelligere nequeunt,
qui de divinis consiliis et humana natura nimis tenuiter sentiunt, aut
de bonorum malorumque finibus perverse statuunt. Videmus quoque
hanc de providentia differendi rationem Platonico-Stoicam placuisse phi-
sophis christianis, antiquis et novis, ubicunque προνοίαν suspicione
levare voluerunt atque docere, fieri posse, salva providentiae laude,
ut bonis viris adversa eveniant. Habemus ex hoc genere: *Salvianum*,
Cardanum, *Boethium*, *Leibnitium*, *Reimarum*, *Balgyum*, *Eberhardum*, *Gar-
vium*, *Werdemannum*, *Zollikoferum*, *Niemeyerum*, *Festium*, alios, qui ab
his decretis profecti divinae providentiae causam subtiliter, perspicue,
et copiose peroraverunt.

ἐξετευνας χειρας σου, και | θεις, ειτε και τουτων εις αγω-
 εσωσε με η δεξια σου. | τερων επι διακομισθεις τοπον. (I)

Proverb.

(1) Tanta esse videtur in celebratissimo hoc Platonis commate sententiarum, imaginum et verborum affinitas et convenientia cum hebraei carminis strophis, ut in mentem nonnullis venerit suspicari, Platonem hebraeorum scrinia compilasse, et ex eorum fontibus suos irrigasse hortulos. Praeiverat *Eusebius*, qui hac in re prae ceteris desudavit in *Praeparat. Evangel. Capp.* XI et XII. idque multa cum cupiditate egit, ut Platonis dogmata et verborum formulas cum hebraeorum scriptis contendendo, ostenderet, hebraeos singula et praecepisse rectius, et instituisse melius, quam graecos, et in quibus conveniunt, ea ad hos ab illis tradita et propagata fuisse. Quod tamen sine idonea ratione, et historica fide, quae tamen in hac causa unice valere debet, sibi sumere videntur. Neque enim, si Plato nonnulla habet, rebus et verbis simillima iis, quae ante eum protulerunt hebraei scriptores, ideo mox dicendus est, ab iis profecisse, indeque sua sive mutuassee, sive surripuisse; neque tantum valet qualiscunque scriptorum consensus, apud populos nullo praeterea litterarum commercio conjunctos, ut inde judicare oporteat, ab antiquioribus sua novos accepisse; praecipue si intelligamus, ea quae tradant sono magis et verbis, quam sensu et rebus convenire, eosque variam et diversissimam, si ipsius disciplinae formulam et decreta ultima respiciamus, cogitandi differendique viam esse secutos.

Neque tandem tanti est tantilla in nonnullis convenientia, ut admirationem facere debeat, cum, propter ingeniorum humanorum similitudinem, fieri non potuerit, quin plures cogitando et imaginando in eandem sententiarum et imaginum unitatem conspirarent, qualem apud scriptores omnis aetatis, inter quos nulla mutui furtive suspicio esse potest, quotidie offendimus; eique similitudini locus inprimis esse videtur

Proverb. VI. 1-5. Ὑιέ
 εαν ἐγγυησῇ σοι φίλον, πα-
 ραδώσεις τὴν χεῖρα ἐχ-
 θρῶ, ἐπαγιδεύθῃς ἐν ῥη-
 μασι στόματος σου, καὶ
 ἐάλως

Charmid. p. 240. Εγγυα, πα-
 ρα δ' ατα. (m)

detur in sententiis poetarum more ornandis, figurarumque et translatio-
 num luminibus illustrandis, cum in iis fit, ut scriptor, quo ingenio-
 fior fuerit, eo ad pulcritudinis veritatem, quae et una est, accedat pro-
 pius, iisque utatur imaginibus ornandaeque orationis formulis, quas ex
 multis unas et optimas, non uni natura commendare videtur.

Atque adeo in loco illo *Platonis*, si cum *Psalms CXXXIX.* confer-
 tur, observamus in tanta verborum similitudine non levem sententia-
 rum diversitatem; nimirum hebraeus vates vim canit et laudes divini
 intellectus et scientiae, quam nihil fugere, nihil latere, grandi oratione
 docet. Plato autem severissimam numinis iustitiam in exigendis ne-
 quitiae poenis tuetur, ejusque vim tantam esse dicit, ut scelerato, qui

Furto laetatus inani

Distulit in seram commissa piacula mortem,

nulla relictæ sit elabendi via, sed ad inferos usque nunquam

Antecedentem scelestum

Deferat pede poena claudo.

Cum Deorum hæc sit sententia mutari nescia: τὸν κακῶ γιγνο-
 μένον πρὸς τὰς κακίους ψυχὰς, ἀμείνω δὲ πρὸς τὰς ἀμεινούς πο-
 ρευόμενον, ἐν τῇ ζωῇ καὶ ἐν πασὶ θανάτοις, παύχειν τε καὶ ποιεῖν,
 ἃ προσήκον δρᾶν ἐστὶ τοῖς προσφερέσι τοὺς προσφερεῖς.

(m) Inter saluberrima illa consilia, quibus catus Salomo mortalium vitam
 monuit, non ultimo loco ponenda sunt, quae de spondendo et fideju-
 bendo

εαλως εν ρημασι. Ποiei
 υie, α εγω σοι εντελλο-
 μαι, και σωζου. ηκεις γαρ
 εις χειρας κακων δια σου
 φιλον. Ισθι μεν μη εκλυο-
 μενος, παροξυνε δε και
 τον φιλον σου ον ενεγγυη-
 σω. Μη δως υπνον σοις
 ομμασι, μηδε επιγυσταξης
 σοις βλεφαροις, ινα σωζη
 ωσπερ δορκας εκ βροχων,
 και ωσπερ ορνεον εκ πα-
 γιδος.

Proverb.

bendo habet, a quo cavendum esse gravissimis rationibus svadet et hor-
 tatur; rem enim esse difficillimam, molestam, anxiam, periculi et in-
 commodorum plenissimam. Eodem pertinebat illa γνωμη, quam Del-
 phis in Apollinis templo, cum aliis multis, litteris consignatam fuisse
 Plato l. c. commemorat. Et revera illud spondendi officium ita fere
 est comparatum, ut quocunque res ceciderit, multum merendo, mi-
 nimam ineat gratiam. Debitor scilicet, si solvendo est, praestitam sibi
 fidei tuae operam, quod ea non uteretur, raro pro dignitate aestimat.
 Si autem cessaverit, aeris reique suae iniquitate factus ipse iniquior,
 totum illud solvendi officium, quod sponsori incumbit, cujus fructum
 jam non ad se, sed vero ad creditorem pertinere putat, minoris ple-
 rumque facit.

Proverb. XVI. 32. Κρείσσων αἰνῆς μακροθυμὸς ἰσχυροῦ, ὁ δὲ κρατῶν οὐ γῆς κρείσσων καταλαμβανομένου πολλῶν.

Legib. I. p. 565. Το νικᾶν αὐτοῦ ἑαυτὸν, πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀριστη, το δὲ ἡττασθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, πάντων αἰσχιστὸν τε ἅμα καὶ κακιστὸν. (n)

Esaiæ

(n) *Horat. Epist. Libr. I. Ep. 2. v. 62. 63.*

Ira furor brevis est, animum rege! qui nisi paret,

Imperat; hunc fraenis, hunc tu compeſce catena;

Senec. Epist. CXIII. Non est, quod unquam fortunæ armis putes te tutum esse, tuis pugna contra ipsam - - - Alexander quidem Persas et Hyrcanos et Indos, et quidquid gentium usque in Oceanum extendit Oriens, vastabat, fugabatque; sed ipse, modo occiso amico, modo amisso, jacebat in tenebris, alias scelus, alias desiderium suum moerens; victor tot regum atque populorum *Irae* injustitiaeque succubuit; id enim egerat, ut omnia potius haberet in potestate, quam affectus. O! quam magnis homines erroribus tenentur; qui jus dominandi trans maria cupiunt permittere, felicissimosque se judicant, si multas, per milites, provincias obtinent, et novas veteribus adjungunt, ignari, quod sit illud ingens parque Diis regnum! *Imperare sibi maximum imperium est.*

Lactant. Instit. Divin. Libr. I. c. 9. - - - At animum vincere, iracundiam cohibere, fortissimi est, quæ ille (Hercules) nec fecit unquam nec potuit; hæc qui faciat, non modo ego eum summis viris comparo, sed simillimum Deo judico. - - - Non fortior judicandus est, qui leonem, quam, qui violentam in se ipso inclusam feram, superat iracundiam; aut qui rapacissimas volucres dejicit, quam qui voluptates avidissimas coercet; aut qui Amazonem bellatricem, quam qui libidinem vincit, pudoris ac famæ debellatricem; aut qui finem de stabulo, quam qui

Esaiae I. II. 16. 17. 18.
 Τι μοι πληθος των θυ-
 σιων υμων; λεγει Κυριος.
 πληρης ειμι των ολοκαυ-
 τωματων κριων, και στεαρ-
 αρων και αιμα ταυρων
 και τραγων ου βουλομαι,
 ουδ' αν ερχησθε οφθηναι
 μοι - - - Λουσασθε,
 καθαρι γενεσθε, αφελε-
 τε τας πονηριας απο των
 ψυχων υμων απεναντι
 των οφθαλμων μου, παυ-
 σασθε απο των πονηριων
 υμων. Μαθετε καλον ποι-
 ειν, εκζητησατε κρισιν, ρυ-
 σασθε αδικουμενον, κρινα-
 τε ορφανω, και δικαιω-
 σατε χηραν. και δευτε-

Alcibiad. II. p. 43. Και γαρ αν
 δεινον ειη, ει προς τα δωρα και θυ-
 σιας αποβλεπουσιν ημων οι θεοι,
 αλλα μη προς την ψυχην, αν τις
 οσιος και δικαιος ων τυγχανη: πολ-
 λω μαλλον σιμαι, η προς τας πο-
 λυτελεις ταυτας πομπας τε και
 θυσιας, ας ουδεν κωλυει πολλα μεν
 εις θεους, πολλα δε εις ανθρωπους
 ημαρτηκοτας, και ιδιωτην και πολιν,
 εχειν αν εκαστον ετος τελειν. Οι
 δε, ατε ου δωροδοκοι οντες, κατα-
 φρονουσιν απαντων τουτων, ως φησιν
 ο θεος και θεων προφητης. κινδυ-
 νευει γ' ουν και παρα θεοις και παρ'
 ανθρωποις τοις νουν εχουσιν δι-
 καιοσυνη τε και φρονησις διαφερον-
 τως τετιμησθαι. κ. τ. λ.

Horat.

qui vitia de corde suo egerit; quae magis sunt perniciofa, quia dome-
 ftica et propria mala sunt, quam illa, quae et vitari poterant et caveri.
 Ex quo fit, ut ille solus vir fortis debeat judicari, qui temperans est
 et moderatus et iustus.

διελεγχθώμεν, λέγει κυ-
ριος, και εαν ωσιν αι άμαρ-
τια υμων ως φοινικουν,
ως χιονα λευκανω.

Ezechiel XXII. 18. 'Υιε
ανθρωπου, ιδου, γεγονασι
μοι ο οικος Ισραηλ ανα-
μεμιγμενοι παντες χαλ-
χω, και σιδηρω, και κασ-
σιτερω, και μολιβω, εν
μεσω καμινου αναμεμιγ-
μενος εστι. (Hebr. יָסַח)
Σ. σκωρια.

Horat. Carm. III. Od. 23. v. 17-20.

*Immunis aram si tetigit manus,
Non sumptuosa blandior hostia
Mollibit aversos penates.
Farre pio et saliente mica.*

Persius. II. v. 69-75. (o)

Republ. III. p. 443-45. Παντες
οι εν πολει αδελφοι, αλλ' ο θεος
πλαττων, όσοι μεν ημων ικανοι αρ-
χειν, χρυσον εν τη γενεσει συνε-
μιξεν αυτοις, όσοι δε επικουροι,
αργυρον. σιδηρον και χαλκον τοις
γεωργοις και τοις αλλοις δημιουργ-
γοις - - - Τοις ουν αρχουσι και
πρωτον και μαλιστα παραγγελλει
ο θεος, όπως μηδενος ουτω φυλα-
κες αγαθοι εσονται, μηδε ουτω
σφοδρα φυλαξουσιν μηδεν, ως τους
εκγονους, ο, τι αυτοις τουτων εν-
ταις ψυχαις παραμεμικται. και
εαν

(o) Quod his Luxdorphianis citatis addam, non habeo; sua lucent claritate, miraque cum sententiarum tum verborum convenientia et nobilitate. Conf. supra *Genes VIII. 21. coll. Plat. l. c.*

εαν τε σφετερος εκγονος ὑποχαλ-
 κος η ὑποσιδηρος γινηται, μηδενι τρο-
 πῳ κατελεθουσιν, αλλα την τη
 φυσει προσηκουσαν τιμην αποδοντες,
 ωσουσιν εις δημιουργους η εις γεωρ-
 γους. (p)

Sapient.

- (p) Notaverat Ill. Luxdorphius ad hunc Platonis locum haec verba: *Confert Eusebius Praeparat. Evang. XII. 43. locum Ezechielis XII. 18. (XXII. 18.) sed inepte.* Verum quidem est in multis atque adeo plerisque ex hoc collationum genere ineptivisse bonum Eusebium; veruntamen hic saltem habet, quo se possit excusare; quum non sententiarum, sed enim παραδειγματων similitudinem inter hebraea et graeca aucupatur, quam quidem adesse negare non possumus, quamvis sensus nulla utrobique sit affinitas. Ezechiel perversos suorum popularium mores, juris divini humanique contemptum, gliscentem quotidie impietatem et omnino perturbatam prolapsamque rerum sacrarum et civilium conditionem, dicit referre scoriam, quam remittunt genera metallorum diversissima in unum flando confusa; Plato autem mytho ingeniosissimo de metallorum nobilium ignobiliumque mixtura, qua naturam hominum sollerter temperasse conditorem fingit, significavit variam ingeniorum humanorum indolem, quod ad alia alii nascantur, neque eandem ευφρονηαν omnes a natura accipiant; quod scilicet sapienter intelligeret, gravissima, in rebus sive bello, sive pace, bene, promte, feliciter gerendis, impedimenta inde existere, quod iis non admoverentur, qui idonei maxime et apti natura essent, sed alium fors, alium natalium splendor, alium ambitio, alium denique potentius *aurum*, non ingenii quidem et naturae, sed arcae et loculorum, iis admoverent muneribus et officiis, quibus, ferrei quippe

Sapient. Salom. II. 2. 3.

Ὅτι αὐτοσχεδίως ἐγεν-
νηθήμεν, καὶ μετὰ τοῦτο
ἐσομεθα, ὥς οὐχ ὑπαρ-
ξάντες, ὅτι καπνὸς ἡ
πνοή ἐν ῥῖσιν ἡμῶν, καὶ ὁ
λόγος σπινθήρ ἐν κινήσει
καρδίας ἡμῶν, οὐ σβε-
σθέντος τέφρα ἀποβησε-
ται τὸ σῶμα, καὶ τὸ
πνεῦμα διαχυθήσεται ὥς
χαυνὸς ἀνῆρ.

Phaedo. p. 380. 381. Ὑπολα-

βων δὲ ὁ Κεβης εἶπεν, ὦ Σωκράτης,
τά μεν ἀλλὰ δοκεῖ μοι καλῶς λε-
γεσθαι, τὰ δὲ περὶ τῆς ψυχῆς πολ-
λὴν ἀπιστίαν παρέχει τοῖς ἀνθρώ-
ποις, μή, ἐπεὶ δὲ ἀπαλλαγὴ τοῦ
σώματος, οὐδαμῶς ἐτι νῦν, ἀλλ' ἐκεῖ-
νη τῇ ἡμέρᾳ διαφθίρῃται τε καὶ
ἀπολλύεται, ἢ ἂν ὁ ἀνθρώπος ἀπο-
θάνῃ εὐθὺς ἀπαλλαττομένη τοῦ
σώματος καὶ ἐκβαίνουσα ὥσπερ
πνεῦμα ἢ καπνὸς διασκεδασθεῖσα
οἰχῇται

et plumbei, non pares aut habiles essent. Quod quam verum sit, quamque pateat late, sua sponte intelligitur. Sed rerum civilium apud nos ratio et consuetudo, quemadmodum illam Platonis sapientiam admirari quidem permittit, ita, ut eam imitando exprimat, non admodum curare videtur; tenet enim quisque, aureus sit an ferreus, quem occupavit, locum, prolemque suam, ὑποχαλκον licet et ὑποσιδηρον, ἀδελφους et γεωργους detrudere, nostri ἀρχοντες, Platone, si Deo placet, hac in re humaniores, religioni habent; fortasse, quod credant Principum pueros ex meliore semper luto et nobiliore metallo fingi atque procreari, quod memini Hispanum aliquem, ante hos paucos annos, probare — et freti Rabneriano illo: "Dem Gott ein Amt giebt, giebt Er auch Verstand."

Sirachid. XIII. 13. 14.

Παν ζων αγαπα το
ὅμοιον αυτω, και πας αν-
θρωπος τον πλησιον. Πα-
σα σαρχ κατα γενος συ-
ναγεται, και τω ὁμοιω
αυτου προσκολληθησεται
αυνη.

οιχηται διαπταμενη, και ουδεν επι
ουδαμου η. κ. τ. λ. (q)

Lysis. p. 110. Ὅμοιον (λεγουσι
δι Ποιηται) αει αγει θεος ὡς τον
ὅμοιον - - - το ὅμοιον τω ὁμοιω
αναγκη αει φιλον ειναι - - - δο-
κει γε ἡμιν ὁ πονηρος τω πονηρω,
ὅσω αν εγγυθερω προση, τοσουτω
εχθρων γινεσθαι, αδικει γαρ. - - -
ταυτη μεν αν τοιουν του λεγομενου
το ἡμισυ ουκ αληθες εη, ειπερ ὁι
πονηροι αλληλοις ὁμοιοι - - - αλλα
μοι δοκουσι λεγειν τους αγαθους
ὁμοιους ειναι αλληλοις, και φι-
λους.

(q) Est in his locis sensus, consilii, verborum notabilis convenientia. Autor libelli, qui *Σοφια Σαλωμι* inscribitur, impios facit super hominis forte disputantes, et insanam sapientiam, quam ipse ex animo detestabatur, inani verborum strepitu, jactantes. Plato, consilio haud diverso, Ceberem inducit adversus Socratem differentem super morte et animorum nostrorum post fata conditione, et proferentem ea, quae multis, rem ex sensibus magis, quam ratione, aestimantibus dubitationem facere possent, quibus confutandis et convincendis Socratis disputatio, in *Phaedone*, occupatur.

λους. - - - Εχομεν αρα ηδη, τινες
 εισιν φιλοι, ο γαρ λογος ημιν σημαι-
 νει, οτι οι αν ωσι αγαθοι. - - - Και-
 τοι δυσχεραινω τι γε εν αυτω. - - -
 Ο ομοιος τω ομοιω καθ' οσον ομοιος
 φιλος, και εστι χρησιμος ο τοιου-
 τος τω τοιουτω - - - οτιουν ομοιον
 οτωουν ομοιω τινα ωφελειαν εχει;
 η τινα βλαβην αν ποιησαι δυναι-
 το, ο μη και αυτο αυτω; η τι
 αν παθειν, ο μη και υφ' αυτου
 παθοι; τα δε τοιαυτα, πως αν
 υπ' αλληλων αγαπηθειη; μηδε-
 μιαν επικουριαν αλληλοις εχοντα;
 κ. τ. λ. (r)

Sirachid.

(r) Videmus subtilitatem Socraticam in exagitando et impugnando vetere dicto, multorum ab omni tempore prudentum frequentato sermone, et commendato autoritate; sed dubito, an callida illa et subtilis disputa- tio, qua Lyfin fregit et elinguem fecit, acutioribus satisfacere possit. Quodsi enim vel demus id, amicitias utilitate constare, a qua tamen opinione abfuisse Socraticos aliunde certum est; nulla tamen ratio sva-
 det,

Sirachid. XV. II. 12.

Μη ειπης, ὅτι δια κυριον
απεστην. ἃ γαρ εμισεσεν,
ου ποιησεις. Μη ειπης, ὅτι
αυτος με επλανησεν, ου

Republ. Libr. III. p. 434. Προς-

αναγκαζωμεν τους ποιητας - - -
μη ἡμιν επιχειρειν πειθειν τους
νεους, ὡς οἱ θεοι κακα γεννωσι - - -
ουτε γαρ ὅσια ταυτα, ουτε αλη-
θη.

det, ut eam similitudinem, quae suavissimum animorum studiorumque concentum efficiat, tantam dicamus esse, aut eo usque, invita veritate, extendamus, ut eadem in omnibus sorte et conditione amici bonique uterentur, atque adeo ab omni parte similes, pares, et alteri iidem essent, ut quod in altero esset, id ipsum alter semper haberet, nullique sic officio, nulli beneficio, nulli commodo, quo alterum alter afficeret, locus relinqueretur. Neque vicissim id abhorret a vitae humanae more et consuetudine, quam, relictis logicorum ἀκριβεια, in alia omnia abire quotidie observamus; esse inter malos, ipsius malignitatis et nequitiae similitudine, non dico, amicitiam, quod quidem nomen sacrum et venerabile bonorum conjunctionibus reservari cupio; sed consensum, sed conspirationem, sed κοινωνιαν, qua efficitur, ut consilia in commune referant, similibus, quod dicit proverbium, gaudeant, et cum similibus facillime congregentur. Quae cum ita sint, *Sirachidae γνώμη* accedere, quam eundem cavillando ad vivum fecare, malumus; quod et fecisse Platonem in aliis locis videmus, ubi non dialecticam subtilitatem, sed popularem quandam rationem sequi maluit. Ex quo genere Illustr. Luxdorphius citavit: *Polit. pag. 92. Protag. p. 204. Sympos. p. 324. Phaedr. p. 342. Republ. Libr. IV. p. 447. Leg. VI. p. 622.*

γὰρ χρεῖαν ἔχει ἄνδρος
ἁμαρτωλοῦ.

Ἰη. ἐπεδειξάμεν γὰρ πού, ὅτι ἐκ
θεῶν κακὰ γίγνεσθαι ἀδυνατόν.

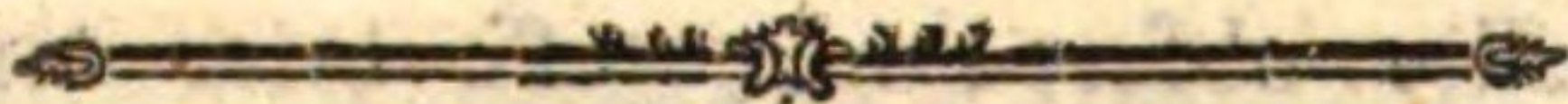
Cfr. *Jacob. I. 13—18.*

Laudavit quoque adagium Ebraicum *R. Jehuda. in Libr. Musar.*
Cap. XIII.

כל עות למונהו ושכנו רבו אדם לרומה לו

Omnis avis prope genus suum habitat, et homo prope similem sibi.

Confr. Jo. Drusii Proverbia Ben-Sirae, et Adagia Ebraic. Franek.
1597. Adag. Decur. III. 2. p. 50.

Ιησούν τον απο Ναζαρετ εχρισεν ὁ θεος πνευματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει - - -
ὁ θεος ἦν μετ' αὐτοῦ.

Lucas,

Philosophorum quis dubitet Platonem esse praecipuum, sive acumine differendi, sive eloquendi facultate divina quadam et HomERICA; ut non hominis ingenio, sed quodam Delphico videatur oraculo instinctus.

Quincilian,

Matth. V. 39. Εγὼ λε-
γω ὑμῖν: μὴ ἀντιστηναι
τῷ πονηρῷ, ἀλλ' ὅστις σε
ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξίαν σου
σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ
καὶ τὴν ἄλλην.

Rom. XII. 17. Μὴδενὶ
κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδι-
δόντες.

I Cor. VI. 7. - - - διατι
οὐχὶ μάλλον ἀδικεῖσθε;

I Petr. III. 9. Μὴ ἀπο-
δίδοντες κακὸν ἀντὶ κα-

Gorgias. pag. 306.

Δυσὸν οὖν οὐτοῖν, τοῦ ἀδικεῖν τε
καὶ ἀδικεῖσθαι, μείζον μὲν κακὸν
φάμεν τοῦ ἀδικεῖν, ἐλάττω δὲ ἀδι-
κεῖσθαι.

Crito. p. 372. Σ. τι δέ; ἀντικα-
κουργεῖν κακῶς πασχόντα, - - -
δικαίον, ἢ οὐ δικαίον; Κ. οὐδαμῶς.
Σ. το γὰρ ποῦ κακῶς ποιεῖν ἀν-
δρώπους, τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφε-
ρεῖ. - - - Οὐτε ἀρὰ ἀνταδικεῖν
δεῖ, οὐτε κακῶς ποιεῖν οὐδενὰ ἀν-
δρῶ-

κου, η λοιδοριαν αντι λοι-
δοριας.

θρωπων, ουδε αν οτιουν πασχη υπ'
αυτων. (a)

Matth.

(a) Mirum est, eos, qui Christi disciplinam propter ea, quae de ferenda injuria, et laesionum ultione non exigenda, praecipiat, notarent atque accusarent, non eandem Platoni intendere litem, cum in eadem culpa esse suis ipse verbis arguitur; revera enim Socrates ita contra omnem injustitiam (αδικιαν) disputat, quam miserrima quoque et iniquissima morte graviolem esse autumat, ut omnem *defensionem* et propulsationem injuriarum excludere videatur; quo tamen nihil potest esse iniquum magis, aut in homines injurium; nimirum si quis ex naturae, civilis-que juris principiis docere instituat, esse in eo immutabilis officii necessitatem. Non enim nos natura, aut jus societatis humanae inermes adeo aut obnoxios esse voluit, ut propulsare injuriam et obsistere inferenti non liceret; verum propulsare et defendere raro possumus, ut non aliis aegre faciamus, iisque simus molesti, (κακως ποιεειν) quod ab injuria inferenda (τω αδικειν) parum differre, Socrates, vocis ambiguitate forte deceptus, non recte affirmavit: quamobrem, ut justitiam, quam se legibus et patriae debere credebatur, sancte servaret, in se ipsum fere injurius exstitit, dum sibi necessitatem et officium imponeret subeundi supplicii capitalis, quod amicorum opera effugere potuisset, quodque injustum et iniquissimum esse ipse statuebat; quamvis apparet Socratem in illo accusationis et defensionis negotio, non tam vidisse, quid *expediret*, aut, salva officii religione, facere posset, quam quid *deceret*. "Maluit enim, ut scribit *Quintilianus*, vir sapientissimus, "quod superesset ex vita, sibi perire, quam quod praeterisset. Et "quando ab hominibus sui temporis parum intelligebatur, posterorum "se judiciis reservavit, brevi detrimento jam ultimae senectutis aevum "seculorum omnium consecutus." Absit enim! ut Socratis nobile lectum calumniando extenuemus; enimvero, ubi divinum illum in Cri-
tone

Matth. V. 43. Ἰκού-
σατε, ὅτι ἐρεῖθῃ: ἀγαπη-
σεις τὸν πλησίον σου, καὶ
μισήσεις τὸν ἐχθρὸν σου.

Repub. Lib. I. p. 413. Εἰ ἀρα
τὰ ὀφειλόμενα ἕκαστῳ ἀποδίδοναι
φῆσι τις δίκαιον εἶναι, τοῦτο δὲ δὴ
νοεῖ αὐτῷ, τοῖς μὲν ἐχθροῖς βλα-
βὴν ὀφείλεσθαι παρὰ τοῦ δίκαιου
ἀνδρός, τοῖς δὲ φίλοις ὠφελείαν ---
οὐκ ἦν σοφὸς ὁ τοῦτο εἰπὼν, οὐ γὰρ
ἀληθῆ

tone locum legimus, in quo Socrates facit patriam se alloquentem, et de fugiendi consilio expostulantem, ita afficimur, ut cum Critone quod respondeamus non adsit, propeque sit, ut dicamus tanti fuisse illam populi Atheniensis injustitiam, ut ad omnem posteritatis memoriam extaret tam egregium et immortale constantiae, gravitatis, pietatisque exemplum. Sed relicto Socrate ad Christum redeamus. Hic, cum disciplinae suae alumnis, adhibitis, pro more, proverbiorum judaicorum formulis, suadebat, injurias tolerarent, convicia devorarent, insultationes ferrent, laesiones paterentur, nullique non inulti obnoxii essent; nequaquam legem praescribere voluit, quam per omnes temporum rerumque christianarum conversiones sui sequerentur, aut perpetui officii obligationem iis imponere; sed commendare voluit consilia saluberrima, rebus, hominibus, temporibus aptissima. Nam cum initia novae religionis essent turbulentissima; et temporum iniquitate, nominis Christiani odio, judiciorum studiis, hominumque errore, exclusum omne patrocinium esset; et Christiani neque invidiae et injuriae, suis viribus, pares, neque legum praesidio tuti; quid tandem restabat aliud? quam, ut injurias, quas defendendo propulsare non possent, ferendo saltem lenirent, et patientia efficerent levius, quod corrigere nefas erat.

αληθῆ ελεγεν, ουδαμου γαρ δικαιον ουδενα ἡμιν εφανη ὃν βλαπτειν.

Epist. VIII. p. 723. Ad Dionis propinquos et amicos scribit, inconsulta esse et lubrica plurimorum, in civitatibus constituendis, consilia, statuentium Δειν τους μεν πολεμious ὡς πλειστα κακα εξεργαζεσθαι, τους δε φιλους ὡς πλειστα αγαθα. Sed hujus consilii rationem ad civilem prudentiam revocat; addit enim, fieri non posse, ut qui ulciscendo aliis nocuerint, ipsi impune discedant.

Matth. VI. 21. Ὅπου εστιν ὁ θησαυρος ὑμων, ἐκει εσται και ἡ καρδια ὑμων.

Legib. Lib. X. p. 672. Ὅπη γαρ αν επιθυμη, και ὁποιος τις ων την ψυχην, ταυτη σχεδον ἐκαστοτε και τοιουτος γιγνεται ἅπας ἡμων ὡς το πολυ. (b)

Matth.

(b) Disputat Plato de variis animorum, corpore solutorum, sedibus, cum alios abire sublimes, alios in tartarum detrudi fingit, et adeo, stata factorum lege, loca meritis et virtutibus congrua singulis assignari.

Matth. VI. 22. 23. Ὁ
 λυχνος του σωματος εστι
 οφθαλμος, εαν ουν ὁ οφ-
 θαλμος σου ἁπλους η,
 ὅλον ὁ σωμα σου φωτει-
 νον εσται. Εαν δε ὁ οφ-
 θαλμος πονηρος η, ὅλον το
 σωμα σκοτεινον εσται, ει-
 ουν το φως το εν σοι
 σκοτος εστι, το σκοτος
 ποσον.

Matth. VII. 13. 14.
 Εισελθετε δια της στενης
 πυλης, ὅτι πλατεια ἡ πυ-
 λη, και ευρυχωρος ἡ ὁδος
 ἡ απαγουσα εις την απω-
 λειαν - - - ὅτι στενη ἡ
 πυλη, και τεθλιμμενη ἡ
 ὁδος ἡ απαγουσα εις την
 ζωην.

Legib. Lib. V. p. 609. Μειζον
 ουδεν πολει αγαθον, η γνωριμους
 αυτους ἄντοις ειναι, ὅπου γαρ μη
 φως αλληλοις εστιν αλληλων εν
 τοις τροποις, αλλα σκοτος,
 ουτ' αν τιμης της αξιας - - -
 ορθως τυγχανοι - - - δει δη
 παντα ανδρα τουτο σπενδειν - - -
 ὅπως μη - - - κιβδηλος ποτε φα-
 νειται ὅτως, ἁπλους δε και
 αληθης αει. (c)

Republ. Lib. II. p. 424. Ποιηται
 μεν περι κακιας ευπετειας διδοντες:
 Ὡς μεν κακοτητα και ιλαδον εστιν
 ἔλυσθαι
 ρηιδίως. λειη μεν ὁδος, μαλα δ'
 εγγυδι ναιει.
 της δ' αρετης ιδρωτα θεοι προπα-
 ροιθεν εθηκαν.

και

(c) Describit Plato formam novae illius et florentissimae civitatis, de qua
 audiverunt omnes, quam riserunt multi, intellexerunt perpauci. Ejus
 laudem

και τινα ὁδον μακραν τε και αναν-
τη. (d)

Matth. X. 28. Και μη
φοβεισθε απο των αποκ-
τεινόντων το σωμα, την
δε ψυχην μη δυναμενων
αποκτειναι.

Apol. Socrat. p. 364. Εμε μεν
γαρ ουδεν βλαψει ουτε Μελιτος,
ουτε Ανυτος, ουδε γαρ αν δυναιν-
το. Ου γαρ οιμαι δεμιτον ειναι
αμει-

laudem non minimam esse voluit, in religione et numinum cultu, fe-
stis, ceremoniis sacris, et sollenni civium panegyri patriis ritibus agen-
da; quorum ea vis esset, ut cives arctiori amicitiae et familiaritatis
vinculo devincti, singuli singulos accuratius cognoscerent, et spiritus
publicus inter eos vigeret laetius et diffunderetur latius; ut in jure
tribuendo, magistratibus muneribusque deferendis, suus virtuti honos,
sua meritis proemia constarent. In quo loco loquendi formulas non-
nullas Plato adhibuit, sensu diversas, sed sono simillimas iis, quas
Christus usurpavit.

(d) Torus est in tuenda commendandaque justitia Socrates, eaque a Glau-
conis cavillationibus vindicanda: quem in finem reprehendit vatum et
agyrtarum fraudes impiissimas, qui justitiam rem difficillimam et labo-
riosissimam, sacrificiis porro et carminibus placari numina occinerent, et
ut ea imperitis persvaderent facilius, poetarum carmina creparent, in
suam rem impie et illepide detorta: ex quo genere erat aurea illa et
divina sententia *Hesioidea* (*Egy. v. 287. seq.*), qua docetur, naturam pul-
cherrimo cuique operi praeposuisse difficultatem, ut hac ipsa hominum
studia provocaret, quo ad illud expetendum incitatus ferrentur; siqui-
dem partis sine labore fere utamur sine voluptate.

αμεινονι ανδρι υπο χειρονος βλαπ-
τεσθαι. (e)

Matth. XII. 36. Λεγω
υμιν, οτι παν ρημα αργον,
ο εαν λαλησωσιν οι αν-
θρωποι, αποδωσουσι περι
αυτου λογον εν ημερα κρι-
σεως.

Matth. XIII. 45. Ομοια
εστιν η βασιλεια των ου-
ρανων ανθρωπω εμπορω,
ζητουντι καλους μαργα-
ριτας. Ευρων δε ένα πολυ-

Leg. Libr. IV. p. 601. Παρα
παντα τον βιον εχειν χρη προς γο-
νεας ευφημιαν διαφεροντως. Διοτι
κουφων και πτηνων λογων βαρυ-
τατη ζημια. Πασι γαρ επισκοπος
τοις περι τοιαυτα εταχθη Δικης
Νεμεσις αγγελος. (f)

Phaedo. pag. 380. Εκεινο μονον
το νομισμα ορθον, αντι ου δει παν-
τα καταλλαττεσθαι, φρονησις.
και τουτου μεν παντα και μετα
τουτου ωνουμενα τε και πιπρασκο-
μενα

(e) Locus est ex Apologia Socratis, ubi egregius reus, nihil sibi conscius nullaue culpa pallescens, impavidum, si fractus illaberetur orbis, et inter corporis ruinas rectum animum profitetur; suaque bona, quae in recti conscientia et virtute reposita habebat, extra omnem fortunae impetum et iniquissimorum delatorum arbitrium constituta esse, magno animo contestatur.

(f) *Conf. Herderi Nemesis in Foliis Sybillinis (Zerstreute Blätter) Tom. II. p. 215. sq.*

τιμον μαργαριτην, απελ-
θων πεπρακε παντα οσα
ειχε, και ηγορασεν αυτον.

Matth. XVI. 21. Ηρξα-
το ο Ιησους δεικνυειν - - -
οτι δει αυτον πολλα πα-
θειν. κ. τ. λ.

Matth. XXVII. 2. 26.
Και δησαντες αυτον απη-
γαγον, και παρεδωκαν
αυτον - - - τω ηγεμωνι.

Τοτε απελυσεν αυτοις
τον Βαρραβαν, τον δε Ιη-
σουν φραγελλωσας παρ-
εδωκεν, ινα σταυρωθη.

Marc. XIV. 65. Και
ηρξαντο τινες εμπτυειν
αυτω, και - - - κολα-
φιζειν αυτον.

Lucas. XXIII. 33. —
Εσταυρωσαν αυτον, και
τους κακουεγους, ον μεν

μενα τω οντι η, και ανδρεια, και
σωφροσυνη, και δικαιοσυνη: και ξυλ-
ληβδην αληθους αρετη μετα φρο-
νησεως.

Repub. Libr. II. pag. 423. Τον
δικαιον παρα αδικον ιστωμεν τω
λογω, ανδρα απλουν και γενναιον,
κατ' Αισχυλον, ου δοκειν αλλ' ει-
ναι αγαθον εθελοντα - - - γυμ-
νωτεος δη παντων, πλην δικαιοσυ-
νης - - - μηδεν αδικων, δοξαν εχε-
τω την μεγαιστην αδικιας: ιν' η βε-
βασανισμενος εις δικαιοσυνην, τω
μη τεγγεσθαι υπο κακοδοξιας, και
των υπ' αυτης γιγνομενον, αλλ'
ητω αμεταστατος μεχρι θανα-
του. - - - Ουτω διακειμενος ο δι-
καιος μαστιγωσεται, στρεβλωσεται,
δεδησεται, εκκαυθησεται τω οφ-
θαλμω.

ἐκ δεξίων, ὃν δὲ ἐξ ἀρι-
στερῶν.

Joh. VIII. 46. Τίς ἐξ
ὑμῶν ἐλέγχει περὶ ἁμαρ-
τίας;

— v. 48. Οὐ καλῶς
λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι Σα-
μαρειτῆς εἶ σύ, καὶ δαιμο-
νιον ἔχεις;

θαλμῶ. Τελευτῶν πάντα κακὰ
παθῶν, ἀνασχινδιλευθήσεται. (g)

Matth.

(g) Glauconis est, in citato loco, contra Socratem disputatio, qua injustitiam callide defendit, proposita *justi* et *injusti* forte et conditione, maxime contraria, ut intelligeretur injustum, modo Lavernae litasset, et rite occentasset *Flaccianum* illud:

Da mihi fallere, da justum sanctumque videri;

Noctem peccatis et fraudibus objice nubem;

certissima fraudis, astutiae, et injustitiae proemia laturum; justum autem et tenacem recte propositi virum, male plerumque mulctari, et iniquissimae fortunae telis expositum esse, quid? quod indigno haud raro occumbere fato; atque adeo hominis, rationes recte subducentis, non esse indoratum justitiam sectari; ad quam rem demonstrandam, imaginem proposuit viri virtute, scilicet miseri, et justitia infelicissimi. Quae cum Plato scriberet, animo obversata videntur tristitia Socratis fata:

Cui pudor et justitiae soror

Incorrupta fides, nudaque veritas

Quando ullum invenient parem?

Matth. XVI. 26. — Τι
δωσει ανθρωπος ανταλ-
λαγμα της ψυχης αυτου;

Matth. XVIII. 8. Ει η
χειρ σου, η ο πους σου
σκανδαλιζει σε, εκκοψον
αυτα, και βαλε απο σου.
καλον σοι εστιν εισελθειν
εις την ζωνην χωλον η κυλ-
λον, η δυο χειρας η δυο
ποδας εχοντα βληθηναι

De Legib. V. p. 604. Πας δ;
τ' επι γης, και υπο γης χρυσος
αρετης ουκ ανταξιος. (h)

Sympos. p. 329. 'Αυτων τε και
ποδας και χειρας εθελουσιν απο-
τεμνεσθαι οι ανθρωποι, εαν αυτοις
δοκη τα εαυτων πονηρα ειναι. ου
γαρ το εαυτων, οιμαι, εκαστοι ασπα-
ζονται, ει μη ει τις το μεν αγα-
θον οικειον καλει και εαυτου, το
δε κακον, αλλοτριον. ως ουδεν γε
αλλο

Quemadmodum fieri non potuit, quin ben. *Luxdorphius*, quum haec
legeret, ad cogitandum de Jesu Nazareno deduceretur; qui vita, mo-
ribus, fatis, et dirissimi funeris acerbitate, illam Glauconis imaginem
(Δικαιου ανδριαντα) ita ad vivum expressit, ut hactenus nemo magis.

(h) Egregie multa sub initium hujus libri disputantur de justa animorum
humanorum cultura, de laude et pretio virtutis, nulli alii bono post-
habendae; quo pertinent verba, cum dicto Christi collata. Ut autem
intelligamus, proverbialem illam formulam a Platonica sententia non ad-
modum discrepare; observandum est ψυχην ex dialogia notissima dici
tum de vita naturali, cum de vera hominis felicitate, quam virtute et
honestate αρετη cerni atque contineri, Plato, a Christo non dissentiens,
gravissime statuebat. Locum ex *Plat. Alcibiad. II.* magis appositum hic
laudavit *Wetstenius*, quem et *Luxdorphius* contulit cum *Luc. IX, 25.*

εις το πυρ το αιωνιον.
Cfr. v. 9.

Matth. XXV. 33. Και
στησει τα μεν προβατα
εκ δεξιων αυτου, τα δε
εριφια εξ ευωνυμων.

αλλο εστιν ου ερωσιν ανθρωποι,
η του αγαθου. (i)

Repub. X. pag. 518. — Δικα-
στας καθησθαι — — — επειδη διαδι-
κασειαν, τους μεν δικαιους κελευειν
πορευεσθαι την εις δεξιαν τε και
ανω δια του ουρανου — — — τους δε
αδικους την εις αριστεραν τε και
κατω. (k)

Matth.

(i) Vis harum formularum ignota et dubia esse potest nulli, ad communes prudentiae regulas et vitae humanae consuetudinem eas aestimanti, quibus jubemur, ut vitae et salutis quacunque ratione consulamus, et majora bona minorum jactura, si ita ferat necessitas, redimamus; bonum enim non est, interprete Platone, sed κακον et αλλοτριον, quo a finibus bonorum excludimur et prohibemur.

(k) Decerpta haec sunt ex notissima fabula de Eri Armenio, ex orco reduce, quam ipse finxisse Plato haud injurie creditur, ut, quae de mortuorum statu et pallentium umbrarum sedibus disputare in animo habebat, verborum saltem illecebris et dulcedine fabulae commendaret, cum certam demonstrationem et perspicuam explicationem ipsa res, alta caligine merfa, non caperet. Neque dubitari potest Christum, hac in re, imitatum fuisse veterum quosque sapientissimos. Equis enim est hodie adeo ακυθνης, ut non facilis concedat, ea quae de futuri temporis exitu, de tartaro (αδης), paradiso, judicio ultimo, felicitatis et infelicitatis futurae (ζωη αιωνιος, et πυρ αιωνιον) modo et ratione tra-

Matth. XXVII. 7. Ηγο-
ρασαν αγρον κεραμεως
εις ταφην τοις ξενοις.

Genes. XXIII. 11. Τον
αγρον και το σπηλαιον
το εν αυτω σοι δίδωμι ---
θαψον τον νεκρον σου.

Legib. Lib. XII. p. 692. Θηκας
δε ειναι των χωριων οποσα μεν ερ-
γασιμα μηδαμου, μητε τι μεγα,
μητε τι σμικρον μνημα. α δε η
χωρα προς τουτ' αυτο μονον φυ-
σιν εχει, τα των τετελευτηκοτων
σωματα μαλιστα αλυπητως τοις
ζωσι δεχομενη κρυπτειν, ταυτα
εκπληρουν. (1)

Luc.

dantur in Novo Foedere; parabolarum umbris, allegoriarum involucris
et fabularum dulcedine tradita et exposita esse, quo certius et efficacius
ad humanos sensus ea valerent, quae demonstrationis certitudinem, in-
telligentiae subtilitatem, et experientiae fidem non admitterent.

Ceterum laudavit haec Platonis verba *Wetstenius* ad h. l.

(1) Sapienter hic Plato, ut alia multa, de humanis cadaveribus praecipit;
nimirum voluit, ut corpora defunctorum ὡς μαλιστα αλυπητως viven-
tibus, sepelirentur, ut desinerent homines post fata viventibus molesti
esse, aut graves iis, qui eorum ossibus levem precarentur terram. Sed
recentioris aetatis consuetudo cadavera mortuorum intra urbium pomoe-
ria, et limina templorum recepit; idque agit egregie, ut vitalem illam
auram, qua vescimur, dira tabe et lue pestifera inficiant corpora vita
functa, per halitus, quos tumulis remittere deprehenduntur.

Si credamus b. *Luxdorphium* αγρον κεραμεως cum *Grotio* intel-
lexisse de eo, *cujus uber omne ad figulina opera exhaustum esset*; in ocu-
los incurrit, cur ad Platonis l. c. *Matth. XXVII. 7.* laudaverit.

Luc. III. 14. — Καί
εἶπε (ὁ Ἰωάννης) πρὸς τοὺς
στρατευομένους: Μὴδὲνα
διασεῖητε, μὴδε συκοφαν-
τήσητε, καὶ ἀρκείσθε τοῖς
ὀψωνίοις ὑμῶν.

Timaeus. p. 522. Σ. τουτους,
οὓς πρὸ παντων εδει πολεμειν εἰπο-
μεν, ὥς ἀρα αὐτοὺς δεοὶ φυλακᾶς
εἶναι μόνον τῆς πολέως. εἴτε τις
ἐξωθεν, ἢ καὶ τῶν ἐνδὸν ἰοὶ κακουργ-
ησῶν. δικάζοντας μὲν πρᾶεως τοῖς
ἀρχομένοις ὑπ' αὐτῶν, ἅτε φίλοις
φύσει οὖσι, χαλεποὺς δὲ ἐν ταῖς
μαχαῖς τοῖς ἐντυγχάνουσι τῶν ἐχ-
θρῶν γιγνομένοις. — — — Τί δαί τρο-
φήν; ἀρ' οὐ γυμναστική καὶ μου-
σική, μαθήμασι δὲ ὅσοις προσήκει,
τούτοις ἐν ἅπασι τετραφθᾶι — —
τούς δὲ γε οὕτω τραφέντας ἐλεχ-
θῆναι πού, μὴτε χρυσόν, μὴτε ἀργυ-
ρόν, μὴτε ἄλλο ποτε μὴδὲν κτη-
μα ἑαυτῶν ἰδίον νομίζειν δεῖν, ἀλλ'
ὥς ἐπικουροὺς μισθὸν λαμβανον-
τας τῆς φυλακῆς παρὰ τῶν σωζο-
μένων ὑπ' αὐτῶν, ὅσος σωφροσὶ με-
τρίος. κ. τ. λ. (m)

Luc.

(m) En! egregiam militis, ex mente Platonis, imaginem; non illum *Plauti Pyrgopolinicen* (Maurenbrecher), non *Jacobum* hunc *Tyboensem Holbergi*;
fed

Luc. V. 10. Ανθρώπους
εση ζώγων.

Jerem. XVI. 16. Ιδου,
εγω αποστελλω τους ἄλι-
εις τους πολλους, λεγει
κυριος, και ἁλιευσουσιν
αυτους. και μετα ταυτα
αποστελλω τους πολλους
θηρευτας, και θηρευσου-
σιν αυτους. κ. τ. λ.

Luc. VIII. 13. Ὅι δε
ἐπὶ τῆς πετρᾶς, οἱ, ὅταν
ἀκουσῶσι, μετα χάρας
δεχονται τὸν λόγον, και
οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσι.
κ. τ. λ.

Legib. Lib. VII. p. 641. Μηδε
αγρας ανθρωπων κατα θαλατ-
ταν - - - Ιμερος επελθων υμιν,
θηρευτας ωμους και ανομους απο-
τελοι. (n)

Legib. Lib. VIII. pag. 646. —
Του μεν αρενος απεχομενους, μη
κτεινοντας τε, εκ προνοιας, το των
ανθρωπων γενος, μηδε εις πετρας
και λιθους σπειροντας, ου μη ποτε
φυσιν

fed virum animo fortem, manu promptum, ingenuum eundem, huma-
num et liberaliter institutum, parcum, modestum et nulli molestum,
civi hostique aptissimum, eundem pacis mediumque belli, qualemque esse
voluit Joannes, cum diceret: μηδενά διασειητε και αρχεισθε τ. ο. υ.

(n) Est in hoc loco formulae fed nulla sensus, per se satis aperti, simili-
tudo cum *Luc. V. 10.* fed multo similior est locus *Jeremianus.*

φυσιν την αυτου ριζωθεν ληψεται
γονιμον. (o)

Luc. X. 36. 37. Τis ουν
τουτων των τριων δοκει
σοι πλησιον γεγονεναι του
εμπεσοντος εις τους λη-
στας; ο δε ειπεν: ο ποιη-
σας το ελεος μετ' αυτου.

Lysis. p. 109. Αν μη αμφοτε-
ροι αλληλους φιλωσιν, ουδετερος φι-
λος. (p)

Actor.

- (o) In dissuadendo turpi et infami puerorum amore, translatione Socrates usus est, quae verbis et sensu ad eam accedit, qua Christus docuit, sterilibus et pingvioribus ingeniis nequicquam tradi et committi coelestis doctrinae femina.
- (p) Haec ea verba sunt, quae notavit *Luxdorphius*, ut affinia, vel potius, si recte video, contraria isti, quam Lucas refert, Christi sententiae, de veri amoris vi atque ratione. Pertinent verba Platonis ad subtilem illam Socratis, disputationem dicam, an cavillationem, quam cum Menexemo, more suo, instituit, super amoris vi et mutua amantium necessitudine. Quaerit nempe, in amicitia uter alterius fiat amicus, qui amet, an qui ametur? cumque Menexemus nihil addubitans, utrumque amicum et alterum alterius amantem pronuntiaffet; rogando et illiciendo Socrates eum eo deducit, ut, mutata sententia, affirmet, sine utriusque amore, neutrum amicum esse, quo posito, per novas ambages et callidissimis verborum tendiculis eo redigit, ut quo se vertat, quidve respondeat, non habeat. Apparet autem in ea disputatione, Socratem, ut Menoxemi factum reprimeret, verborum calumnia uti, eaque, data

Actor. IV. 19. 20. Ὁ δὲ
Πετρος καὶ Ἰωάννης - - -
εἶπον. Εἰν ἐστὶ δίκαιον ἐνω-
πίον τοῦ Θεοῦ, ὑμῶν ἀκού-
ειν μᾶλλον ἢ τοῦ Θεοῦ,
κρίνατε.

Apolog. Socrat. pag. 364. Ὅτι
ἐγὼ ὑμᾶς ὡ ἀνδρες ἀθηναῖοι ἀσπα-
ζομαι

opera, confundere, quae specie diversa essent, nimirum vigorem illum
mutuae in amicitia flagrantiae, impatientissimique amoris strepitum, quo
alter alterum anquirat, ut ejus animum cum suo commisceat, et efficiat
paene unum ex duobus; id quod, *αν μη ἀμφοτεροὶ ἀλλήλους φιλοῦσι*,
existere non posse, rectissime Menexemus judicavit. Verum enim vero
ab hac amicitia diversum est illud humanitatis benevolentiaeque offi-
cium, quod Christus gravissimis admonitionibus et exemplo luculentissi-
mo commendavit; jubens, ut ingratis, inimicis, pro virium modo,
prostant sui sectatores, nulla habita gentis, nationis, sacrorum, simul-
tatum, veterisque offensae ratione; quae res tantum abest, ut humanae
naturae, vel adversa esset, vel vim faceret, ut eandem optimus quis-
que ab omne tempore, sive praestiterit, sive commendaverit, et de ea
sapientissimi veterum magno consensu praeceperint, ut mirari subeat
disciplinam Christi hoc nomine reprehendi a nonnullis, quod *ἀγαπῆν
τῶν ἐχθρῶν*, magna auctoritate, sanxiat jubeatque. Quod qui aegre fe-
rant, legant:

Diogen. Laert. Lib. I. §. 78. §. 91. Lib. VIII. §. 23.

Marc. Antonin. Lib. II. §. 1. VI. §. 6. VII. §. 22. 26. 63.
X. §. 30. XI. §. 8. 13. XII. §. 16.

Senec. de Ira. Lib. II. c. 22. 32. Lib. III. c. 24. 25.

De hoc discrimine, cujus ignoratio multos fefellit, video *Kantium*, phi-
losophum nostri temporis summum et acutissimum, subtiliter et accu-
rate praecipientem, verba infra posuimus:

” Liebe

Ου δυναμεθα γαρ ἡμεῖς,
ἀ εἶδομεν, καὶ ἠκουσαμεν
μὴ λαλεῖν.

Actor. V. 29. Πειθαρχεῖν
δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ
ἀνθρώποις.

Actor. XVII. 18. 19.
Τινες δὲ τῶν Ἐπικουρεῶν
καὶ τῶν Στωικῶν φιλοσο-
φῶν συνεβάλον τῷ Παυ-
λῷ. καὶ τινες ἔλεγον. τι
ἀν θεοὶ ὁ σπερμολόγος
οὗτος λεγείν; οἱ δὲ: ξένων

ζῶμαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ
θεῷ μᾶλλον ἢ ὑμῖν. (q)

Euthyphr. p. 48. Ω φίλε Εὐ-
θύφρων, ἀλλὰ το μὲν καταγελα-
σθῆναι ἰσῶς οὐδὲν πρᾶγμα, Ἀθη-
ναίοις γὰρ τοι, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐ
σφοδρὰ μέλει, ἀν τινὰ δεινὸν οἰων-
ταί εἶναι, μὴ μὲντοι διδασκαλικόν
τῆς

” Liebe als Neigung kann nicht geboten werden, aber Wohlthun
” aus Pflicht, selbst wenn dazu gleich gar keine Neigung treibt, ja
” gar natürliche Abneigung widersteht, ist *praktische* und nicht *patho-*
” *logische* Liebe, die im Willen liegt, und nicht im Hange der Emp-
” findung, in Grundsätzen der Handlung, und nicht schmelzender
” Theilnehmung; jene aber allein kann geboten werden.” *Metaphy-*
sik der Sitten pag. 13.

Conf. omnino Chr. Garvii Abhandlung zu Ciceronis Bücher von den
Pflichten. Anmerckung z. Erst. Buch. p. 234. sq. Breslav. 1783.

(q) Effatum hoc Socratis nobilissimum et generosi spiritus plenum, jam pri-
dem interpretes laudarunt, nominatim *Wetstenius ad Act. IV. 19.* Ne-
que fieri potuit, ut falleret *Luxdorphium*, studiosissimum Platonis lectorem.

δαιμονίων δοκεῖ καταγγε-
 λεὺς εἶναι - - - ἐπιλα-
 βομένοι τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν
 Ἀρείον παγὸν ἡγαγόν, λε-
 γόντες: δυναμέθ' αὖτε γινώ-
 ναι, τίς ἢ καὶνὴ αὕτη ἢ ὑπο
 σοῦ λαλούμενη διδάχη.

τῆς αὐτοῦ σοφίας: ὃν δὲ αὖ καὶ
 ἄλλους οἰωνοῦν ποιεῖν τοιοῦτους,
 θυμούνται, εἰτ' οὖν φθονῶ, ὥς σὺ
 λέγεις, εἴτε δι' ἄλλο τι. (r)

Rom.

(r) Quamvis verissimum sit, in Socrate damnando, multum odio, multum invidiae et calumniae iniquissimae datum fuisse. Tamen, si verum confiteri volumus, vix possumus diffiteri, nonnullam in ipso Socrate resedisse culpam; dum impacta sibi crimina, sive excusando diluere, sive deprecando amoliri, nimia, si recte video, constantia recusaret; et quae contra leges docendo peccasset, non sine falsa quadam ipsorum iudicum et Atheniensium irrisione, tueretur. Quare non admodum mirabimur, iudices contra Socratem pronuntiasse, id enim vel invitos co-gebat legum religio, mos civitatis vetustissimus, et majorum instituta, quibus severissime cautum et sancitum erat, ne quis in sacris publice constitutis, et religionibus vulgi opinione consecratis, privato consilio, quidquam innovando mutaret. Qua culpa, etiamsi tollas delationis calumniam, aegre liberari Socratem existimamus; etenim negari non potest, eum veritatis quam legum. hac in re, observantio-rem, prae-
 buisse et tantum non obtrufisse se διδασκαλικὸν τῆς αὐτοῦ σοφίας; quo docendi pruritu, quam superstitionis monstra nunquam non lacefferet, et quae de rebus divinis sapientius statueret, cum aliis communicare (ποιεῖν ἄλλους τοιοῦτους) arderet, odio et invidiae obnoxius, et inimicorum calumniis agi-
 tatus, veneni haustum vindicatae veritatis proe-
 mium

Rom. I. 20. Τα αση-
τα Θεου απο κτισεως κοσ-
μου τοις ποιημασι νοου-
μενα καθοραται, η τε
αιδιος αυτου δυναμις και
θειοτης - εις το ειναι αυ-
τους αναπολογητους.

Psal. XIX. 1—4. 'Οι
ουρανοι διηγουνται δοξαν
Θεου, ποιησιν δε χειρων αυ-
του αναγγελλει το στε-
ρεωμα. ημερα τη ημερα
ερευγεται ρημα, και νυξ
νυκτι αναγγελλει γνωσιν.
ουκ εισι λαλιαι, ουδε λογοι,
ων ουχι ακουονται αι φω-
ναι αυτων. εις πασαν γην
εξελθεν ο φθογγος αυ-

Legib. Lib. X. p. 664. Κ. Ουκ
ουν δοκει ραδιον ειναι αληθευον-
τας λεγειν ως εισιν θεοι; ΑΘ. πως;
Κ. πρωτον μεν γη και ηλιος, αστρα
τε τα συμπαντα, και τα των
ωρων διακεκοσμενα καλως ουτως,
ενιαυτοις τε και μηνσι διειλημμε-
να - και οτι παντες Έλληνες και
βαρ-

mium tulit, vid. *Processs wieder Socrates*, in *Bibliothek der alt. Litter. und Kunst*. Erst. St. p. 1—53. Zweit. St. p. 1—60.

Quem eundem, in tenendis tuendisque patriis et domesticis religio-
nibus, zelum, longo post tempore, Athenis viguisse, Pauli apostoli
exemplo edocemur; liti enim Paulo intentatae titulum praetendebant;
ξενων δαιμονιων δοκει καταγγελευς ειναι.

των, και εις τα περατα | βαρβαροι νομιζουσιν ειναι θεους.
της οικουμενης τα ρημα- | κ. τ. λ. (s)
τα αυτων.

Rom.

(s) Est hic locus unus ex multis philosophorum veterum, qui ad commen-
dandam Paulinam et Davidicam sententiam laudari possent, et revera
collecti et laudati sunt. Inesse in hac demonstratione, quae ducitur ex
motus aequabilitate, coeli conversione, solis, lunae siderumque omnium
distinctione, utilitate, pulchritudine, ordine, egregiam quandam vim
ad fidem numinis faciendam hominibus, atque informandam animis na-
turae cujusdam aeternae et immortalis notionem, magno consensu cre-
diderunt philosophi vetusti et recentioris aevi; eamque non certitudinis
minus, quam popularitatis laude commendabilem censuerunt. Verum
exorti sunt, nostris temporibus philosophi, quibus signum fustulit *J.*
Kantius, Germanorum Aristoteles, qui rationibus, ex reconditis cog-
nitionis humanae recessibus petitis, probatum ivere, esse in hac causa,
ut in ceteris omnibus, non *ακριβειαν* justam, aut certam demonstra-
tionem, quae purae menti satisfaciat; sed modo persuasionem probabi-
lem, quae *fidem* faciat, quam *dogmaticam* dicunt et *rationalem*, eamque
imis moralis naturae nostrae sensibus alte infixam. De qua quidem
disputatione in utram partem statuere, iudicii mediocritate prohibemur;
praesertim, quum inter ipsos novae illius scholae principes, causa non-
dum sit ad liquidum disceptata. Neque adeo nos tenet gloriosae mor-
tis cupido, ut vacuum Metaphysicorum aëra, ope daedalea experiremur.
Equidem *ea* in rebus divinis *fide* libenter acquiesco, qua contineri reli-
gionem, ali pietatem, commendari virtutem, et idonea, in hac huma-
nae fortis imbecillitate, adversarum rerum solatia parari confido; persua-
sus vera monuisse Paulum, cum scriberet: *Δια πιστεως περιπατουμεν,*
ου δια ειδους.

Certa

Rom. I. 22. Φασκον-
τες ειναι σοφοι, εμωραν-
θησαν.

Rom. I. 26. 27. 'Αι θη-
λειαι αυτων μετηλλαξαν
την φυσικην χρησην, εις
την παρα φυσιν - - - και
οι αρσενες, αφεντες την
φυσικην χρησην της θη-
λειας, εξεκαυθησαν εν τη
ορεξει αυτων εις αλλη-
λους, αρσενες εν αρσεσι την
αισχημοσυνην κατεργα-
ζομενοι, και την αντιμις-
θιαν, ην εδει, της πλανης
αυτων εν εαυτοις απολαμ-
βανοντες.

Legib. Lib. V. p. 606. Εκ αμαρ-
τηματος τουτου (της σφοδρα εαυ-
του φιλιας) και το την αμαθιαν,
την παρα αυτω δοκειν σοφιαν ειναι,
γεγονε πασιν. κ. τ. λ.

Legib. Lib. I. p. 569. — Εννοη-
τον - - - οτι αρρενων προς αρρε-
νας, η θηλειων προς θηλειας (κοι-
νωνια) παρα φυσιν, και των πρω-
των το τολμημα ειναι δι' ακρα-
τιαν ηδονης. (τ)

Rom.

Certa dicent, qui percipi ea posse dicunt, et se sapientes esse profi-
tentur; ego, ut homunculus unus ex multis, probabilia conjectura sequor.

(τ) Intelligitur ex hoc et aliis veterum decretis, quae multa, non omisso
nostro, *Wetstenius* congeffit, quid de nefando illo flagitio, et impuris-
simae

Rom. V. 7. Μολις γαρ
 ὑπερ δικαιου τις αποθανει-
 ται. ὑπερ γαρ του αγα-
 θου ταχα τις και τολμα
 αποθανειν.

Sympos. p. 317. Ὁ εφη Ὁμηρος,
 μενος εμπνευσαι ενιοις των ηρωων
 τον θεον, τουτο ο Ερως τοις ερωσι
 παρεχει γιγνομενον παρ αυτου. και
 μεν ὑπεραποδυνησκειν γε μονοι εδε-
 λουσιν οι ερωντες. (u)

Rom.

simae Veneris effrenata libidine, statuerint prisci orbis sapientes. Cum-
 que hanc causam Plato non uno loco tangit, Socratemque ubique ita
 differentem facit, ut eam damnet, aversetur, detestetur; eo magis mi-
 randum est, fuisse, qui foedissimae libidinis maculam sanctissimo So-
 crati affricarent, et quantum in se esset, debita pudicitiae laude virum
 innocentissimum fraudarent. Cui criminationi occasionem prae buisse vide-
 detur, quod alium marium amorem (παιδων και αρρενων ερωτα), sed
 eum sanctissimum et ὑβρεως αμοιβον, qui Uraniam Venerem matrem
 haberet et autorem, vehementer, ut in *Symposio*, juvenibus commen-
 daret, cujus vim et rationem, quum homines male suspiciosi non in-
 telligerent, prostitutam turpiter pudicitiam in Socrate accusaverunt. Sed
 hujus calumniae ignominiam facile aestimabit, qui perlegerit:

Plat. *Sympos.* pag. 317, 318. 28.

Xenophont. *Memor. Socrat.* Libr. II. Cap. I. *EjUSD.* *Sympos.* Cap. VIII.

a §. 13 — 42.

Maxim. *Tyrri Diff.* XXIV — XXVII. περι της Σωκρατους ερωτικης.

J. M. Gesner. *Socrates sanctus Paederafa.* Comment. Gött. Tom. II.
 pag. 23. seq.

J. A. Eberhard. *Neue Apologie des Socrat.* I Band. S. 449 — 512.

C. Meiners *Vermischte philos. Schrift.* I Th. S. 61. folg.

(u) Notum est in Platonis *Convivio*, quem libellum legisse omnes atticae
 urbanitatis studiosos, maxime post F. A. Wolfii curas, non est quod
 dubite.

Rom. VII. 19. 22. 23.

Ου γαρ, ὁ θελω, ποιῶ
αγαθόν. ἀλλ' ὁ οὐ θε-
λω, κακόν, τοῦτο πράσσω.

Protag. p. 211. 212. Οὐ μὲν γὰρ

ἐστὶ ῥαδίον ἀποδείξαι τι ἐστὶ ποτε
τοῦτο ὃ ὑμεῖς καλεῖτε τῶν ἡδονῶν
ἥττω

dubitemus, sermones longe plurimos consumi in praedicandis et decan-
tandis *Amoris* laudibus, quarum non ultima ea esset, quod, eo agi-
tante, amator incalescat, et animae prodigus pro amato moriendi ge-
nerosum impetum concipiat.

Quam *Amoris* vim *Horatius*, citante *Luxdorphio*, expressit. *Carm. III.*
Od. 9. v. 9—15.

H. *Me nunc Thressa Chloe regit,*
Dulces docta modos, et citharae sciens;
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animae fata superstiti.

L. *Me torret face mutua*
Thurini Calais filius Ornithi,
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata superstiti.

Mihi hic furor, quem nisu vere lyrico *Horatius* expressit, non
Αφροδίτην illam *Ουρανίαν* et Platoniceam, sed *Πανδημόν* hanc et com-
munem spirare videtur, indignus, qui cum altero illo in laudis socie-
tatem admittatur.

Id quidem *Paulus* et *Plato*, humani moris et naturae uterque scien-
tissimus, recte viderunt, sine quadam amoris abundantia, et mutuae
benevolentiae necessitudine, qualis inter *αγαθούς* esse posset, fieri non
posse, ut alterum alter morte redimat, et alium, quam se, vivere
malit. De voce *δικαίος* et *αγαθός* conf. *Wetsten.* et *B. Koppe.* ad
Rom. V. 7.

Συνηδομαι γαρ τω νο-
μω του Θεου κατα τον
εσω ανθρωπον.

Βλεπω δε ετερον νομον
εν τοις μελεσι μου, αν-
τιστρατευομενον τω νομω
του νοος μου, και αιχ-
μαλωτιζοντα με τω νο-
μω της αμαρτιας τω ον-
τι εν τοις μελεσι μου.

ήττω ειναι - - - αλλ' ετι και νυν
αναθεσθαι εξεστι, ει πη εχητε αλ-
λο τι φαναι ειναι το αγαθον, η
την ήδονην; η το κακον αλλο τι, η
την ανιαν, - - - η αρχει υμιν το
ήδεως καταβιωναι τον βιον ανευ
λυπων; ει δε αρχει - - - φημι, του-
του ουτως εχοντος, γελοιον τον λο-
γον γιγνεσθαι, όταν λεγητε, ότι
πολλακις γιγνωσκων τα κα-
κα ανθρωπος, ότι κακα εστιν
όμως πραττει αυτα (εξον μη πρατ-
τειν) ύπο των ήδονων αγομενος και
εκπληττομενος. Και αυθις αν λε-
γετε, ότι γιγνωσκων ό ανθρωπος
ταγαθα, πραττειν ουκ εθελει, δια-
τας παραχρημα ήδονας, ύπο του-
των ήττωμενος. - - - Δηλον αρα
ότι το ήττασθαι τουτο λεγεται,
αντι ελαττονων αγαθων μειζω
κακα λαμβανειν - - - τις αλλη
αναξια ήδονη προς λυπην εστι, αλλ'
ή ύπερβολη αλληλων και ελλει-

ψις; - - - ἐπεὶ δὲ ἡδονῆς τε καὶ
 λυπῆς ἐν ὁρᾷ τῇ αἰρεσει ἐφανῆ
 ἡμῖν σωτηρία τοῦ βίου οὐσα, τοῦ-
 τε πλεονος, καὶ ἐλαττονος, καὶ
 μειζονος, καὶ σμικροτέρου, καὶ πορ-
 ρωτέρω καὶ ἐγγυθέρω, ἀρα πρῶτον
 μὲν οὐ μετρητικὴ φαίνεται ὑπερ-
 βολῆς τε καὶ ἐνδείας οὐσα καὶ ἰσο-
 τητος πρὸς ἀλλήλας σκεψίς; - - -
 ἥνικα ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν ἐπιστη-
 μῆς μὴδὲν εἶναι κρείττον, ἀλλὰ
 τοῦτο αἰεὶ κρατεῖν ὅπου ἀν ἐνῇ, καὶ
 ἡδονῆς καὶ τῶν ἀλλῶν ἅπαντων - - -
 οὐδὲ τοῦ ἥττω εἶναι αὐτοῦ, ἀλλο-
 τε τοῦτ' ἐστὶ, ἡ ἀμαθία. οὐδὲ
 κρείττω ἑαυτοῦ, ἀλλο τι ἢ σο-
 φία. (v)

Rom.

(v) Platonis locum copiosius descripsimus, ut ratio et modus disputationis Socraticae eo appareret facilius. Cum apostolus et philosophus in pravitatis perversitatisque humanae origine et causis interpretandis, in diversa abire videantur, qui, nisi per ambages eodem tendere fortassis reperiantur, dicendum erit in deviis errare philosophum, ad viae et sententiae veritatem revocandum. Unam enim et consentientem naturae humanae vocem, et tacitam mortalium omnium conscientiam Pau-

Rom. VII. 24. Ταλαι-
πῶρος ἐγὼ ἀνδρῶπος. τις

Phaedrus. p. 346. Ὀλοκληρὰ
τε καὶ ἅπλα καὶ ἀτρεμὴ καὶ εὐ-
δαιμο-

Ius testes appellavit. Neque Medae est, apud Ovidium, sed omnium omnino hominum haec confessio: *Video meliora, proboque, deteriora sequor*. Agit hoc Socrates, ut doceat, omnem virtutem *scientia* contineri, et vitium omne in *veri inscitia* versari; adeoque scientem peccare neminem, aut mala bonis praeferre; cum enim bonum omne sit in aliqua voluptate, et malum omne in dolore, quo certe loco, non de corpore solo cogitavit; neminem esse, qui non malit esse in voluptate; cuius contrarium sicubi eveniat, id totum ex *αμαθία* proficisci, nimirum, si homo destituatur illa *ἐπιστημὴ μετρητικὴ*, cuius munus est, bona et mala, voluptates et dolores, majores cum minoribus, praesentes cum absentibus metiendo conferre, ut suum cuique statuatur pretium; hominem vero hac *scientia* instructum, nulli vitio obnoxium, omnibus cupiditatibus et voluptatibus facile moderari. Sunt omnino in his multa observata accurate, et disputata subtiliter; sed videor tamen mihi animadvertere hic, ut alibi, apud Platonem non nihil a Socrate datum esse contradicendi studio, ut aegre faceret Protagorae, Sophistarum facile principi; quo illud refero, quod *αμαθία*, inscitiae, omnia; *ἐπιθυμiais* vero nihil tribuat; quarum tamen vim maximam esse ad animum e sua sede et statione dimovendam, et optima quaeque consilia impedienda, dubitari nequit; a qua sententia Platonem non abfuisse, intelligi potest ex aliis locis, praecipue in *Timaeo*, ubi *ἀνδρωπογονίαν* data opera persequitur, et in *κακία* humana investiganda multus est, quam ad pathologicas rationes refert, atque ex malo quodam corporis habitu, et *ἐπιθυμιῶν* brutarum vi nimia scelerum flagitiorumque genera varia repetit. Luculentus est in hanc rem locus, in quo *ἀμαρτυγενίαν* brevi eademque verissima formula complexus est:

Διὰ

με ρυσεται εκ του σωμα- | δαιμόνα φασματα μυουμενοι τε
τος του θανατου τουτου. | και εποπτευοντες, εν αυγη κα-
ταρα

Δια πονηραν εξιν τινα του σωματος, και απαιδευτον τροφην ο κα-
κος γινεται κακος. *Tim. p. 550.* Eique malo optimam prorsus medi-
cinam parat: Μια σωτηρια προς αμφω, μητε την ψυχην ανευ σω-
ματως κινειν, μητε σωμα ανευ ψυχης, ινα αμυνομενω γιγνωνται
ισορροπω και υγια. *Tim. p. 551.* Et de vehementia affectuum ita:
Τοδε ισμεν, οτι ταυτα τα παθη εν ημιν οιον νευρα η μερινθοι τι-
νες ενουσαι, σπωσι τε ημας, και αλληλαις αυτελκουσι εναντιαι ου-
σαι, επ' εναντιας πραξεις. ου δη διορισμενη αρετη και κακια κει-
ται, μια γαρ φησιν ο λογος δειν των ελξεων ξυνεπομενον αει, και
μηδαμνη λειπομενον εκεινης αυτελκειν τοις αλλοις νευροις εκαστον.
Ταυτην δε ειναι την του λογισμου αγωγην χρυσην και ιεραν. *Legib.*
Lib. I. pag. 573.

Veruntamen, ne quid dissimulemus, si quis quaestionem ad eam
subtilitatem, qua veritas ipsa limatur in disputatione, revocaverit, haud
invitus fatebitur; nullum facile peccatum inveniri, in quo non αμα-
διαν et inscitiam veri accusare liceret. Non enim id jam quaeritur,
quam recte homo statuere possit et discernere, ubi liber perturbationum
animi, ira vacuus et studio, rectae rationi paret; sed videndum est,
quam bene sibi constet ratio; quam rectum sit consilium; quam verum
judicium; quam in officio επιστημη; quam libera et κατα φυσιν
πραιρεσις; ubi homo affectuum impulsu transvorsum actus, cupidita-
tum illecebris delinitus, et libidinum oestro percitus pronus ad ea abri-
pitur, quae inhonesta, turpia, mala, misera didicerat, docueratque fae-
pissime. Quid enim refert verum nescias, an oblitus sis, quum me-
minisse oportuisset? Quapropter Paulum et Platonem ratione magis et
via, quam re et veritate differre existimaverim. Ille enim, cum ho-

ταρα καταροι οντες, και ασημαν-
τοι τουτου, ο νυν δη σωμα περι-
φεροζ-

minis pravitatem fere totam, a cupiditatibus (νομω εν μελεσι) rationis imperium indignantibus (αντιστρατευομεν: αιχμαλωτιζοντ:) repetit; hoc ipso confitetur impediri rationem rectam (νομον του νοος. τον εσω ανθρωπον) cujus munus est in vero videndo et judicando. Hic autem, cum praeter αμαθειαν nullam vitiorum errorumque in hominibus causam admittere videtur, multum omnino tribuit parti animae rationali (λογιστικω), sed eandem tamen asserit τω θυμοειδει et επιθυμητικω multis modis obnoxiam esse, εαν υπο κακης τροφης διαφθαρη, quod nunquam non, in hac humanarum rerum mediocritate, usu venire necesse est.

Addo brevem sed egregium Paulinorum commatum commentarium acutissimi Kantii:

” Der Mensch fühlt in sich selbst ein mächtiges Gegengewicht gegen alle Gebote der Pflicht, die ihm die Vernunft so hochachtungswürdig vorstellt; an seinen Bedürfnissen und Neigungen, deren ganze Befriedigung er unter dem Namen der Glückseligkeit zusammenfasst. Nun gebietet die Vernunft, ohne doch dabei den Neigungen etwas zu verheissen, unnachlässlich, mithin gleichsam mit Zurücksetzung und Nichtachtung jener so ungestümen, und dabei so billig scheinenden Ansprüche, die sich durch kein Gebot wollen aufheben lassen, ihre Vorschriften. Hieraus entspringt aber eine natürliche Dialectik, d. i. ein Hang, wieder jene strenge Gesetze der Pflicht zu vernünfteln, und ihre Gültigkeit, wenigstens ihre Reinigkeit und Strenge in Zweifel zu ziehen, und sie, wo möglich, unsern Wünschen und Neigungen angemessener zu machen, das ist, sie im Grunde zu verderben, und um ihre ganze Würde zu bringen, welches den doch selbst die gemeine practische Vernunft am Ende nicht gut heissen kann. ”

Metaphys. der Sitten. S. 23.

ΦΕΡΟΝΤΕΣ ΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝ, ΟΣΤΡΕΟΥ ΤΡΟ-
ΠΟΥ ΔΕΔΕΣΜΕΥΜΕΝΟΙ. (x)

Rom.

(x) Eccui ignotus est mythus ille Platonis, elegantiae et suavitatis plenissimus? ex quo verba supra descripsimus: de animabus curribus et alarum remigio, equisque, bono altero, altero malo, per varias coeli stelleri regiones, et universum fiderei orbis ambitum vectis, purissimaeque pulcritudinis contemplatione satiatis, priusquam, jugo excusso, fractisque curribus, decisis humiles pennis, ad humum et terrenorum corporum faeces detruderentur. Utrum vero Plato ea ex proprii ingenii felicissima ubertate promserit, an, quod ipse prae se ferre videtur, fabulosae vetustatis vestigia secutus sit, nunc quidem non attinet quærere. Quemadmodum autem mythica haec ratio multum habet obscuritatis et incommodi, ad rem, quae ea traditur, intelligendam, ita profecto potentissima fuit, estque adhuc, ad permovendos animos, voluntates inclinandas, et praeclara phantasmata mentibus objicienda. Enimvero, cum haec legimus, solito majores altius assurgere nobis videmur, et nobilissima voluptate animum perfundi sentimus, qui haud raro ignei vigoris et coelestis originis memor, terreni corporis claustra indignatur, et ad pristinas sedes generosa impatientia adspirat, ubi divino illo furore, quem *πάσων τῶν ἐνδοουσιασέων ἀριστήν* Plato dicit, correptus, in contemplatione coelestis pulcritudinis totus defigitur, et liberi per aethera cursus, cum pulcra undique lux se ingereret, admonitus Venerem Uraniam casto amore amplexitur. Ne vero nos Platonica et amabilis insania ludat, ad Paulinam *σωφροσύνην* redeamus. Hactenus quidem Apostolus cum Platone consentit, ut intelligat et profiteatur, animum a terreno hoc, quaecunque est, corpusculo multum traxisse labis, et in eo esse haud occulta cupiditatum voluptatumque semina, iisque intercedentibus optima quaeque impediri consilia; fragile praeterea esse

et

Rom. VIII. 28. Οἶδα-
μεν, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν

Repub. X. p. 518. Οὕτως ἀεὶ
ὑποληπτεὸν περὶ τοῦ δικαίου ἀν-
δρός,

et caducum, mentemque magna minantem, recta conantem et in altiora nitentem, gravi terrenoque onere detinere et affligere. Sed animorum felicitatem illam et meliorem conditionem, qua, ante descensum in haec corpora, eos fruitos esse, Plato fingendi quadam libidine somniavit; eam Paulus omnem hac vita functis destinat, et futuram olim omnino verissimo auguratur, ubi animus, perfecto temporis orbe, et soluta caduci corporis compage, (σῶμα τοῦ θανάτου) udam spernet, penna fugiente, humum, atque εἰς ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ cupide evolabit. conf. *Rom. VIII. 19 — 24.* Cum quo Paulino loco notabiliter consentiunt verba in *Axiotocho*, quae nescio an aliquis hactenus observavit: Τῆς συγκρίσεως ἅπαξ διαλυθείσης, καὶ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οἰκεῖον ἰδρυνθείσης τόπον, τὸ ὑπολειφθὲν σῶμα γεωδὲς οὐ καὶ ἀλογον, οὐκ ἐστὶν ὁ ἀνθρώπος — — ἡ ψυχὴ συναλγούσα τὸν οὐρανίον ποθεῖ καὶ συμφυλον αἰθερα, καὶ διψᾷ τῆς ἐκεῖσε διαίτης καὶ χορείας ορεγομένη. ὥστε ἡ τοῦ ζῆν ἀπαλλαγὴ, κακοῦ τινος ἐστὶν εἰς ἀγαθὸν μεταβολή. Neque mihi tempero, ut non adponam nonnulla ex *Senecae Epist. C. II.* quae, quoties lego, animum suaviter affici, et laetissimo melioris vitae praesagio exhilarari sentio, vero ejusmodi sunt: "Cum venerit dies ille, qui mixtum hoc divini humanique secernat, "corpus hoc, ubi inveni, relinquam; ipse me Diis reddam. Nec nunc "sine illis sum, sed gravi terrenoque detineor. Per has mortalis aevi "moras, illi meliori vitae longiorique proluditur. Quemadmodum no- "vem mensibus nos tenet maternus uterus, et praeparat, non sibi, sed "illi loco, in quem videmur emitti, jam idonei spiritum trahere et in "aperto durare; sic per hoc spatium, quod ab infantia patet in senectute, in alium maturescimus partum. Nondum coelum, nisi ex in-
terval-

Θεον παντα συνεργει εις
αγαθον.

δρος, εαν τ' εν πενια γιγνηται, εαν
τε εν νοσοις, η τινη αλλω των δο-
κουντων κακων, ως τουτω ταυτα
εις αγαθον τελευτησει ζωντι, η και
αποθανοντι. ου γαρ δε υπο γε θεων
ποτε αμελειται, ος αν προθυμει-
σθαι

"tervallo, pati possumus. Proinde intrepidus horam illam decreto-
"riam prospice: Non est animo suprema sed corpori. Quidquid
"circa te jacet rerum, tanquam hospitalis loci sarcinas specta: trans-
"eundum est. Excutit redeuntem natura, sicut intrantem.

"Detrahetur tibi haec circumjecta, novissimum velamentum tui, cu-
"tis: detrahetur caro et suffusus sanguis, discurrensque per totum: de-
"trahentur ossa nervique, firmamenta fluidorum ac labentium. Dies
"iste, quem tanquam extremum reformidas, aeterni natalis est; depone
"onus, quid cunctaris? tanquam non prius quoque, relicto, in quo late-
"bas, corpore, exieris? Haeres et reluctaris; tum quoque magno nisu
"matris expulsus es. Gemis, ploras; et hoc ipsum flere, nascentis est.
"Sed tunc debebat ignosci; rudis et imperitus omnium veneras; ex ma-
"ternorum viscerum calido mollique fomento emissum afflavit aura libe-
"rior; deinde offendit durae manus tactus: tenerque adhuc et nullius
"rei gnarus obstupuisti inter ignota. Nunc tibi non est novum sepa-
"rari ab eo, cujus ante pars fueris: Aequo animo membra jam super-
"vacua dimitte, et istud corpus inhabitatum diu pone. Scindetur, ob-
"ruetur, abolebitur. Quid contristarís? ita solet fieri. Pereunt semper
"velamenta nascentium. Quid ista sic diligis, quasi tua? istis opertus
"es. Veniet, qui te revelet, dies, et ex contubernio foedi atque olidi
"ventris educat. — Aliquando naturae tibi arcana reteguntur, discutie-

σθαι εθελη δικαιος γιγνεσθαι και
επιτηδεων αρετην, εις οσον δυνα-
τον ανθρωπω ομοιουσθαι θεω. (y)

Rom. XII. 3. Μη υπερ-
φρονειν παρ' ο δει φρονειν,
αλλα φρονειν εις το σω-
φρονειν.

Phaedo. pag. 380. 'Η σωφρο-
συνη - - - το περι τας επιθυμιας
μη επτοησθαι, αλλ' ολιγωρως εχειν
και κοσμιως. (z)

I Cor.

"tur ista caligo, et lux undique clara percutiet. Imaginare tecum, quan-
"tus fit ille fulgor, tot sideribus inter se lumen miscentibus. Nulla
"ferenum umbra turbabit, aequaliter splendeat omne coeli latus: dies et
"nox aëris infimi vices sunt. Tunc in tenebris vixisse dices, cum to-
"tam lucem totus adspexeris, quam nunc per angustissimas oculorum vias,
"obscurè intueris, et tamen admiraris tam procul. Quid tibi videbitur
"divina lux, cum illam suo loco videris."

(y) Divinum hunc locum *Wetstenius* habet ad Rom. VIII. 28.

(z) Non fert hujus instituti ratio, ut ad declarandam σωφροσύνης notio-
nem fusius excurramus, de qua virtute tam multa, in *Charmide*, nequic-
quam disputantur. Apponam verba *Ciceronis Quæst. Tusc. Lib. III. C. 8.*
quem locum b. Luxdörphius, in margine Platonis sui citavit: "Veri
"etiam simile illud est, qui sit temperans, quem Graeci σωφρονα appel-
"lant, eamque virtutem σωφροσύνην vocant, quam soleo equidem tum
"temperantiam, tum moderationem appellare, nonnunquam etiam mode-
"stiam, sed haud scio, an ea virtus recte frugalitas appellari possit,
"quod angustius apud Graecos valet; qui frugi homines χρησιμους ap-
"pellant, id est, tantummodo utiles; at illud est latius. - - - Sed
"quia nec qui, propter metum, praesidium reliquit, quod est ignaviae:
"nec

I Cor. I. 19. 20. 25.
 Απολω την σοφίαν των
 σοφών, και την συνεσιν
 των συνετών αδετησω.

Apol. Socrat. p. 361. Το δε κιν-
 δυνευει, ω ανδρες Αθηναιοι, τω οντι
 ο θεος σοφος ειναι, και εν τω χρησ-
 μω

" nec qui, propter avaritiam, clam depositum non reddidit, quod est
 " injustitiae: nec qui, propter temeritatem, male rem gessit, quod est
 " stultitiae, frugi appellari solet; eo tres virtutes, fortitudinem, justiti-
 " tiam, prudentiam, frugalitas est complexa; reliquum igitur est, quarta
 " virtus ut sit ipsa frugalitas, ejus enim videtur esse proprium, motus
 " animi appetentis regere et sedare, semperque adversantem libidini, mo-
 " deratam in omni re fervare constantiam; cui contrarium vitium ne-
 " quitia dicitur."

Incidi autem in locum Platonis, qui est in *Libr. de Repub. IV.*
p. 450. qui cum ad σωφροσύνην, quam vernacula voce: *Sindighed*, in-
 terpretari lubet, accuratius declarandam faciat, verba infra posuimus:
 'Ορας ότι επιεικώς εμμαντευομεθα αρετι, ως αρμονια τινι ή σωφροσύνη
 ωμοιωται; ότι ουκ ωςπερ ή ανδρεία και ή σοφία εν μερει τινι εκα-
 τερα ενουσα - - - αλλα δι' όλης τεταται - - - ώστε ορτοτατ' αν
 Φαιμεν όμονοιαν σωφροσύνην ειναι, χειρονος τε και αμεινονος κατα
 Φυσιν Συμφωνιαν. κ. τ. λ.

Exstant egregia apud *Jo. Stobensem* fragmenta Legum, Thuriis
 olim a Charonda latarum, in quae eruditissimus *Heynius*, pro more suo,
 i. e. eleganter et docte commentatus est, vid. *Heynii Opuscul. Academ.*
Tom. II. p. 74. seq. Occurrunt in iis nonnulla, sensu et verbis, Pau-
 linis apprime consona. Nimirum Thuriis suis Charondas hanc legem
 non jussit, sed persuasit: Προσποιεισθω δε έκαστος των πολιτων, σω-
 φρονειν μαλλον, η φρονειν, ως ή προσποιησις του φρονειν μεγα ση-
 μειον απειροκαλιας και σμικροτητος. Εστω δε ή προσποιησις του σω-
 φρονειν αληθης. μηδεις γαρ πλαττεσθω γλωσση καλα εργα, πραξε-

— — — Εμώσανεν ὁ Θεὸς
την σοφίαν του κόσμου
τούτου.

Το μωρον του Θεου σο-
φωτερον των ανθρωπων
εστι.

μω τούτω τούτο λεγειν, ὅτι ἡ
ανθρωπινη σοφια ολιγου τιнос αξια
εστι και ουδενος. — — — Ουτος σο-
φωτατος εστιν, ὅστις, ὡςπερ Σο-
κρατης, εγνωκεν, ὅτι ουδενος
αξιος

ως και διανοιας στερομενος αγαθης. Quae Heynius ita interpretatus est: "Frugi potius esse, quam sapere videri, unusquisque civium stude-
to; nam sapientiae existimationem affectare, indubitatum stolidi et an-
gusti animi signum est. Frugi autem esse, et modestum se praebere
ita studeto, ut esse velit, non autem videri. Verbis egregiam virtu-
tem jactare, ne quis audeto; qui nec factis, nec animi habitu, pro-
fessionis fidem fecerit." Adjecit hisce Heynius Epiphonema gravissi-
mum: "Audiant haec et tanquam a Philosopho dicta improbent! vel ii
ipsi, qui, quanquam formulariae tantum pietatis studiosi, a pietate tamen
nomen mutantur."

Denique me non contineo, quin adscribam elegantissimi C. M. Wie-
landi super σωφροσύνη interpretamentum, quod memini me legere in
Mercurio Germanico ad ann. 1784.

"Σωφροσύνη, ein Wort, wofür wir kein gleichgeltendes haben,
" ausdrückt diejenige innere Beschaffenheit, welche den Verstand vor
" Uebereilung, die Einbildung vor Ueberspannung, das Herz vor Selbst-
" betrug bewahret; die uns immer zwischen zu Viel, und zu Wenig
" in der Mitte hält; und die, mit einem Worte, gleichsam dasjenige
" Temperament der Seele ist, wodurch sie die Eindrücke der Natur
" am reinsten auffast, die Verhältnisse der Dinge am richtigsten be-
" urtheilt, und das ganze System ihre Ideen und Neigungen, ihre
" Ein- und Auswürkungen in Gleichgewicht und Harmonie erhält."

αξιος εστι τη αληθεια προς σο-
φιαν. (a)

1 Cor. IX. 24. Ὅτι ἐν
σταδίῳ τρεχόντες, παν-
τες μὲν τρέχουσι, εἷς δὲ
λαμβάνει τὸ βραβεῖον.

Republ. Lib. X. pag. 518. Τα-
μεν δὴ παρὰ θεῶν - - - εἴη νικη-
τηρία τῷ δικαίῳ - - - τί δὲ παρ'
ἀνθρώπων; - - - οἱ μὲν δεινοὶ τε
καὶ ἀδικοὶ δρῶσιν, ὅπερ οἱ δρομεῖς
ὅσοι ἀν' ἀθλοῦ ἐκ τῶν κατὰ
ἀποδὲ τῶν ἀνω μὴ; τὸ μὲν πρῶτον
ὀξέως ἀποπῆδωσι, τελευτώντες δὲ
καταγελαστοὶ γίνονται, τὰ ὦτα
ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχοντες, καὶ ἀστε-
φανω-

(a) Pertinent haec verba ad excusationem, nescio feriam an simulatam, qua Socrates respondere criminationi, et lenire invidiam parabat, quam maximam ipsi fecerat responsum, Delphis allatum, quo πάντων σοφωτάτος ab Apollinē salutabatur; cujus Oraculi hunc sensum esse, idque spectasse Pythium affirmat: Socratem ceteris sapientia praestare ideo, quod unus e multis intelligeret, quam inanis, atque adeo nulla hominum sapientia esset; praesertim, si cum divina contendatur. Quo loco verba protulit, quae, siue ex animo, siue invidiae detestandae gratia dixit, cum Paulinis bene conveniunt. Sed ut Socratem mittamus, id vero voluisse Paulum certum est: Theologiam Judaicam, vel subtilissimam, for- dere et jacere totam, si cum divina Christi disciplina componeretur.

φανωτοι αποτρεχοντες. 'Οι δε τη
αληθεια δρομικοι, εις τελος ελθον-
τες, τα τε αθλα λαμβανουσι και
στεφανουνται. (b)

Galat. IV. 1. 2. Εφ'
ὅσον χρόνον ὁ κληρονομος
νηπιος ἐστὶ, οὐδὲν διαφέρει
δουλοῦ. - - - Ἀλλὰ ὑπο
ἐπιτροπὸς ἐστὶ καὶ οἰκο-
νομὸς ἀρχὴ τῆς προδε-
σμίας τοῦ πατρὸς.

Ephes. VI. 4. 9. 'Οι πα-
τερες, μὴ παροργίζετε τὰ
τεκνὰ. - - - Καὶ οἱ κυ-
ριοὶ τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς
τοὺς δούλους, ἀνιέντες τὴν
ἀπειλὴν, εἰδοτές ὅτι καὶ

Lysis. p. 108. Ἀλλ' ἀρχεὶ τίς
σου; ὁ δὲ παιδαγωγός, εἶπεν. Μὴ
δουλὸς ὢν; ἀλλὰ τί μὴν; ἡμετε-
ρος γὰρ εἶπεν. Ἡ δεινόν, ἣν δ' ἐγώ,
ἐλευθέρων ὄντα ὑπο δούλου ἀρχε-
σθαι. (c)

Legib. Lib. VII. p. 629. Ἀλλ'
ὅπερ ἐπὶ τῶν δούλων γ' ἐλεγόμεν,
τὸ μὴ μετ' ὑβρεως κολάζοντας οργ-
γὴν ἐμποιῆσαι δειν τοῖς κολασθεῖ-
σιν - - - Ταῦτον δραστέον τοῦτο
γὰρ καὶ ἐπ' ἐλευθέροισιν.

Legib.

(b) Satis quidem multa ab interpretibus disputata sunt de athletarum stu-
diis et gymniciis veterum ludis, ad formulas Paulinas ex antiquitate
graeca illustrandas. Inprimis vero Platonis hic locus aptus videtur,
qui cum Paulino conferatur.

(c) Locum jam laudavit *Wetstenius*.

ὑμῶν αὐτῶν κυριος ἐστι
ἐν οὐρανοῖς.

Legib. Lib. VI. p. 624. Ἡ τρο-
φή τῶν δούλων, μήτε τινα ὑβρίν
ὑβρίζειν εἰς τοὺς οἰκετάς, ἥττον
δε, εἰ δυνατόν, ἀδικεῖν, ἢ τοὺς ἐξ
ισοῦ. - - - Ὁ περὶ τὰ τῶν δού-
λων ἡθῆ καὶ πράξεις γιγνομένου
τις ἀμεινός τοῦ τε ἀνοσίου περὶ
καὶ ἀδίκου, σπείρειν εἰς ἀρετῆς ἐκ-
φύσιν ἱκανώτατος ἀν εἴη. (d)

Coloss.

-
- (d) Quae Plato de fervorum, in sua civitate, conditione disputavit fanci-
vitque, prudentiae sunt, justitiae, aequitatis, immo mitissimae humani-
tatis plenissima, et ad ingenium christianae disciplinae, quae miseros et
obnoxios omnes sacros esse voluit, proxime accedunt. Eamque causam
vel ab utilitate, vel ab honestate, ipsiusque naturae commendatione dul-
cissima ita repetiit laudavitque, ut nihil fere reliquum fecerit Paulo,
viro Θεοπνευστῶ, quam ut eandem, interposita religionis auctoritate,
(εἰδοτες ὅτι καὶ κυριος ὑμῶν αὐτῶν ἐστὶν ἐν οὐρανοῖς καὶ προσωπο-
ληψία οὐκ ἐστὶν παρ' αὐτῶ), de novo fanciret et inculcaret. In quo
consensu fas est agnoscere verissimum naturae humanae consilium, quae
voluit, ut homines inter se humanitatem, id vero est, mansuetudinem,
clementiam, lenitatem colerent, sibi invicem non terrori, non peri-
culo essent; quod qui impie pervertunt, et contumeliis, crudelitate,
saevitia in subjectos grassantur; nae illi, divini humanique juris juxta
immemores, suaeque fortis obliti, non cogitant, benevolentiae vim
magnam esse, metus imbecillam, dum metui, quam cari esse, et diligi
malunt.

Coloss. III. 11. Ουκ ἐν
Ἑλλην - - - βαρβαρος
Σκυθης. κ. τ. λ.

Legib. Lib. I. p. 570. Σκυθαί
τε καὶ Θρακες ἀκρατῶ πανταπα-
σιν χρωμένοι, γυναῖκες τε καὶ αὐ-
τοί, καὶ κατὰ τῶν ἱματικῶν κα-
ταχέομενοι, καλὸν καὶ εὐδαιμόν
ἐπιτηδεύμα νενομικασί.

Herodot. Lib. VI. C. 84. Causam
infantiae Cleomenis Spartani hanc
affert: Κλεομένα λεγουσι ἡκοντων
των Σκυθων, ὁμιλεῖν σφι μεζονως,
ὁμιλεοντα δε μαλλον του ἱκνεομε-
νου, μαθειν την ἀκρητοποσιν παρ'
αυτων. ἐκ τουτου δε μανηναι μιν
νομιζουσι Σπαρτιται, ἐκ τε του,
ὥς αυτοι λεγουσι, ἐπεαν ζωροτε-
ρον βουλωνται πινειν, Ἐπισκυθισον
λεγουσι. (e)

Hebr.

(e) In tanta pro Schytarum barbarie et vita effera testium nube, certe non
ultimo loco habenda sunt, haec duo testimonia, quibus edocemur,
Schytas Thracesque vino se ad insaniam ingurgitare, quod non ulti-
mum barbariei signum est, solitos fuisse. conf. Horat. Carm. Lib. I.
Od. 27. Statii Thebaid. Lib. II. v. 81. seq.

Hebr. XI. 13. Κατα-
πιστιν απεθανον --- ὁμο-
λογησαντες, ὅτι ξενοι και
παρεπιδημοι εισιν επι της
γης.

Genes. XLVII. 9. Και
ειπε Ιακωβ, ἅι ἡμεραι των
ετων της ζωης μου, ἃς
παροικω --- μικραι και
πονηραι γεγονασιν.

Hebr. XIII. 2. Της φι-
λοξενιας μη επιλανθανε-
σθε. δια ταυτης γαρ ελα-
θον τινες ξενισαντες αγ-
γελους.

Jacob. I. 17. Πασα δο-
σις αγαθη, και παν δωρη-

Axioch. p. 729. Σ. ουκ επιλο-
γη την φυσιν περιεσκεμμενως, ὅτι
το κοινον δηπου τουτο, και προς
ἅπαντας θρυλλουμενον, παρεπι-
δημια τις εστιν ὁ βιος; και ὅτι δει
επιεικως διαγαγοντας, ευθυμως
μονονουχι παιανιζοντας εις το χρε-
ων απιεναι. (f)

Sophist. p. 148. Αρ' ουν, ω Θεο-
δωρε, ου ξενον, αλλα τινα θεον
αγων λεληθας. vid. *Wetsten. ad*
Hebr. XIII. 2.

Euthyphr. pag. 53. Φρασον δη
μοι, τις ἡ ωφελεια τοις θεοις ουσα
απο-

(f) Conf. *Horat. Sermon. Lib. I. 2. v. 117 — 20. Epist. Lib. II. 2. v. 213.*

μα τελειον ανωθεν εστι,
καταβαινον απο του πα-
τρος των φωτων.

- *Jacob. IV. 6.* 'Ο Θεος
υπερηφανοις αντιτασσε-
ται, ταπεινοις δε διδωσι
χαριν. *conf. I Pet. v. 5.*

απο των δωρων, ων παρ' ημων
λαμβάνουσι; α' μεν γαρ διδοασιν
παντι δηλον. ουδεν γαρ εστιν ημιν
αγαθον, ο, τι αν μη εκεινοι δω-
σιν. - - - 'Ωστε παντα τα αγαθα
παρ' αυτων λαμβανομεν, εκεινοι δε
παρ' ημων ουδεν.

Legib. Lib. IV. p. 600. 'Ο μεν
δη Θεος - - - ευθειαν περαινει κα-
τα φυσιν περιπορευομενος. τω δε
αει ξυνεπεται δικη των απολειπο-
μενων του θειου νομου τιμωρος,
ης ο' μεν ευδαιμονησειν μελλων,
εχομενος, ξυνεπεται ταπεινος κε-
κοσμημενος. 'Ο δε τις εξαρθεις
υπο μεγαλαυχιας, η χρημασιν
επαιρομενος, η τιμαις, η και σω-
ματος ευμορφια, αμα νεοτητι
και ανοια, φλεγομενος την ψυ-
χην μεθ' υβρεως, ως ουτ' αρχον-
τος, ουτε τινος ηγεμονος δεομε-
νος

νος - - - - καταλείπεται ερημος
 θεου. (g)

2 Pet. I. 13. 14. —
 Εφ' όσον ειμι εν τουτω τω
 σκηνωματι. - - - Ειδως
 ότι ταχινη εστιν ή αποθε-
 σις του σκηνωματος μου.

Axiob. p. 729. Ημεις μεν γαρ
 εσμεν ψυχη, ζων αθανατον, εν
 θνητω κατειργμενον φρουριω, το
 δε σκηνος προς κακον περιηρμωσεν ή
 φυσις. κ. τ. λ. (h)

(g) Non est, quod moneamus, quam pulcra sint haec verba, quibus legum-
 lationi quasi prolusit, et quam idonea ad fastum reprimendum, licen-
 tiam fraenandam, ferociam coercendam, atque ad pietatem, modestiam,
 temperantiam, frugalitatem civium animis ingenerandas, quibus mori-
 bus divini cultus et humani juris religio continetur.

(h) Occupavit pridem hunc locum doctissimi *Wetsteni* industria ad 2 Cor.
IV. ad illustrandam οικίαν του σκηνοϋς, qua formula Petrinum σκη-
 νωμα in loco nostro Paulus circumscripsit, quidquid contra disputer
Schulzius, recentissimus et elegantissimus *Epistolarum ad Corinthios* in-
 terpres.

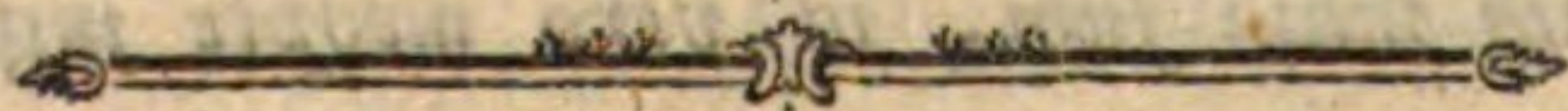
Notius est, quam ut demonstratione egeret, quam sibi veteres pla-
 cuerint, in illa similitudine humani corporis, cum tugurio, sive taber-
 naculo (σκηνος, σκηνωμα, οικια σκηνοϋς, φρουριον). Sed praecerp-
 tam in Platone novitatis gratiam, *Plautinis salibus* compensavit *Illustr.*
Luxdorphius; notavit enim ad hunc locum in margine Plat. sed vide
Plauti Mostellar. Act. I. Scen. 2. quam festivam quippe et lepidissimam,
 paucis omiſſis, hic apponere nulli dubitamus; ita vero habet:

Recordatus multum et diu cogitavi,
 Argumentaque in pectus multa institui
 Ego; atque in meo corde, si est quod mihi cor,
 Eam rem volutavi, et diu disputavi;
 Hominem quojus rei, quando natus est
 Similem esse arbitrarer, simulacrumque habere.
 Id repperi jam exemplum.
 Novarum aedium esse arbitror similem ego hominem,
 Quando hic natus est. Ei rei argumenta dicam,
 Atque hoc haud videtur verisimile vobis;
 At ego id faciam, esse ita ut credatis.
 Aedes, quum extemplo sint paratae, expolitae,
 Factae probe, examussim
 Laudant fabrum, atque aedes probant. Sibi quisque
 Inde exemplum expetunt, sibi quisque simile
 Suo usque sumtu; operae ne parcunt suae.
 Atque ubi illo immigrat nequam homo indiligensque,
 Cum pigra familia, immundus, instrenuus.
 Hic jam vitium aedibus additur,
 Bonae cum curantur male.
 Atque illud saepe fit, tempestas venit
 Confringit tegulas, imbricesque; ibi
 Dominus indiligens reddere alias ne volt.
 Venit imber, lavit parietes, perfluunt
 Tigna, putrefacit aër operam fabri.
 Nequior jam factus est usus aedium,
 Atque haud est fabri culpa, sed magna pars
 Moram hanc induxerunt, si quid nummis sarciri potest
 Usque mantant, neque id faciunt, donecum
 Parietes ruunt, aedificantur aedes totae denuo.
 Haec argumenta ego aedificiis dixi. Nunc etiam volo
 Dicere, ut homines aedium esse similes arbitremini.
 Primum dum parvulus fabri liberum sunt,

Et

*Et fundamentum substruunt liberorum;
 Extollunt, parant sedulo in firmitatem,
 Ut et in usum boni, et in speciem populo
 Sint; sibi que aut materiae ne parcunt,
 Nec sumtus sibi sumtus esse ducunt,
 Expoliunt, docent litteras, jura, leges,
 Sumtu suo et labore nituntur, ut
 Alii sibi esse illorum similes expetant.
 Ad legionem quom itant, adminiculum iis danunt
 Tum jam aliquem cognatum suum.
 Eatenus abeunt a fabris.
 Unum ubi emeritum est stipendium, igitur tum
 Specimen cernitur, quo eveniat aedificatio.
 Nam ego ad illud usque frugi et probus fui, in fabrorum potestate dum fui
 Posteaquam immigravi in ingenium meum,
 Perdidit operam fabrorum illico oppido,
 Venit ignavia, ea mihi tempestas fuit,
 Ea mihi adventu suo grandinem imbremque attulit,
 Haec verecundiam mihi et virtutis modum
 Deturbavit, detexitque a me illico,
 Post illa obtegere eam negligens fui.
 Continuo pro imbre amor venit in cor meum,
 Is usque in pectus permanavit, permadefecit
 Cor meum, nunc simul res, fides, fama, virtus
 Decusque deseruerunt; ego sum in usu
 Factus nimio nequior; atque edepol ita
 Haec tigna humide putet. Non videor mihi
 Sarcire posse aedes meas, quin totae
 Perpetuae ruant, quin cum fundamento
 Perierint, nec quisquam esse auxilio queat,
 Cor dolet, cum scio nunc ut sum, atque ut fui.
 Nunc postquam nihili sum, id vero meopte ingenio repperi.*

Digna sunt Plautina illa, quae notentur, vel ideo, quod de humani corporis fabrica latinus comicus longe honorificentius, quam graecus philosophus, statuatur. Cum ille eam expolitam, firmam, mundam, probe a fabro factam dictitet. Hic e contrario σκενος crepet προς κακιαν ηερμωσμενον, εις πλειους οδυνας ανακεκραμενον; cujus αλεγεινα, ακραιφνη, πολυχρονια, και των ηδοντων αμοιρα, et quae cetera sunt convicia, quibus, ubicunque de humano corpore disputat, liberaliter indulget. Ille hominem, ubi in lucem editur, labis expertem, bonum, rectum, frugi, probum esse; et non, nisi accedente prava consuetudine, malisque eorum, quibuscum vivitur, moribus, ignavia porro et negligentia, suffocari innatae virtutis semina, expelli verecundiam, et aboleri nativae honestatis elementa. Hic corpus gravissimam divinae mentis sarcinam habet; quin ipsam animam in varias divisit partes, quarum duas, επιθυμητικον nimirum et θυμοειδες, cum tertia una (λογιστικω) a summo Deo, daemonum ministerio, magna vi junctas et copulatas edicit; atque in eo divini terrenique temperamento vitiorum fomites, voluptatum irritamenta, et effrenatae libidinis stimulos latere, quae, provocante institutionis pravitate (τροφη κακη) in omne flagitiorum genus, magna cum vi, erumpunt illico. Videris Platonem cum Plauto, cum Augustino Pelagium compositum. Sed ne litem, magna olim cupiditate et animorum contentione agitatam, revoce-
mus, satis erit monuisse; Platonis sententiam, quod ad rem ipsam attinet, nobis videri veriore. Neque enim *Philolachis* illa aedificia, nisi nutantia et suo pte pondere in ruinam prona fuissent, imbri, tempestatibus, grandini facilem adeo fecissent viam, et nisi pectus quavis cera mollius fuisset, non illico oppido signata altius virtutis vestigia negligentia oblitterasset, neque cor, nisi spongiosius; illico oppido amore totum maduisset. Ceterum, si quis aliter de hac causa statuatur, equidem non invideo, sed miror magis; maloque cum *Platone*, si ita res ferat, errare, quam cum *Plauto* vera sentire.

Luxdorph, Bolle Willum,

Luxdorphiana e Platone

Havnia 1801

4 A.gr.b. 1076

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10216212-0